

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 14

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τύπος καὶ οὐσία. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Δαβίδ, ὁ διδάσκαλος τῆς μετανοίας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ὁ κρατούμενος καὶ ἡ οἰκογένειά του. — Πρεσβ. Γερασίμου Ζαμπέλη, Ἡ ἐνορία στὴ Λευκάδα τὴν περίοδο τῆς Λατινοκρατίας (1330 - 1797). — Ἀνθούσης μοναχῆς, Ἡ μεταστροφή τῆς Beate. Πῶς βρῆκε τὴν ἀληθινὴ πίστη στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. — Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΒ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. — Φς, Τὸ βιβλίον. — **Ἐπίκαιρα.**

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
115 21 Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλέ-
φωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαυ-
ρογόνατος, Ἡλείου 132 —
Πέραμα.

Μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ

Στὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ Ἀπ. Θωμᾶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀφιερῶσει ὄχι μόνον τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερη ἡμέρα στὸν ἀκίνητο ἑορταστικὸ κύκλο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι στὴν Ἀνατολὴ ἡ 6η Ὀκτωβρίου (στὴ Δύση ἡ 21η Δεκεμβρίου).

Εἶναι γνωστὴ ἡ λεγομένη «δυσπιστία» τοῦ Ἀπ. Θωμᾶ. Δὲν πρόκειται γιὰ πραγματικὴν ἀπιστία, ἀλλὰ, ὅπως καὶ στὸ παρελθὸν ἔχομε τονίσει, γιὰ εὐεξήγητη συνηθισμένη ψυχολογικὴ ἀντίδρασι στὸ ἄκουσμα πολὺ χαρμωσύνων γεγονότων. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ συχνὰ ἔρχεται στὰ χεῖλη τῶν ἀνθρώπων ἡ φράσις: «Ἄν δὲν τὸ ἰδῶ μὲ τὰ μάτια μου, δὲν τὸ πιστεύω». Ἀσφαλῶς τὸ χαρμωσύνον μῆνυμα τῶν ἄλλων Ἀποστόλων γιὰ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου δὲν ἄφησε τὸν Θωμᾶ ἀσυγκίνητο. Ἀσφαλῶς τὸ ἄκουσμα τοῦ μηνύματος αὐτοῦ πλημμύρισε τὴν ψυχὴ του μὲ κύματα χαρᾶς καὶ γλυκειᾶς προσμονῆς. Μὰ ὅμως ἦταν τόσο μεγάλο καὶ πανευφρόσυνο τὸ γεγονός, γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἐκδήλωναν τὸν ἐνθουσιασμὸ τους, ὥστε ἕνας ἀκαθόριστος φόβος μὴ τυχὸν διαψευστοῦν οἱ ἀναφτερωμένες ἐλπίδες του καὶ ἡ ὀλίγον δύσπιστη, κριτικὴ, μελαγχολικὴ καὶ ἀπαισιόδοξη ιδιοσυγκρασία τοῦ Θωμᾶ τὸν συγκράτησαν καὶ ἔφεραν στὰ χεῖλη του τὶς γνωστὲς φράσεις του: «Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἤλων..., οὐ μὴ πιστεύσω» (Ἰωάν. κ' 25). Ἀλλὰ, μετὰ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Κυρίου καὶ στὸν «δύσπιστο» Ἀπόστολο, ὁ Θωμᾶς βροντοφώνησε τὴ θεότητα τοῦ Διδασκάλου κατηγορηματικῶς. Αὐτὸς ὑπῆρξε πρῶτος πού χρησιμοποίησε τὴ λέξι «Θεὸς» γιὰ τὸν Κύριο («Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»: Ἰωάν. κ' 28).

Ὁ Θωμᾶς, πού ἦταν πιθανῶς ἀλιεὺς (Ἰωάν. κα' 2), χαρακτηριζόταν ὡς «Δίδυμος». Ἡ λέξις αὐτὴ ἦταν μᾶλλον ἢ ἰσοδύναμη ἑλληνικὴ ἀπόδοσις τῆς ἀραμαϊκῆς λέξεως «Θωμᾶς». Ἐπομένως εἶναι πιθανώτατα λάθος ν' ἀναζητῆται δίδυμος ἀδελφὸς (ὁ Ἐλεάζαρος: Ὁμιλία Κλήμεντος, Migne Ἐ. Π. 2,77) ἢ δίδυμη ἀδελφὴ (ἡ Λυσία: Πασχάλιον Χρονικόν, Migne Ἐ. Π. 92,1076). Στὴν ἀπόκρυφη συριακὴ ἀλληλογραφία τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸν βασιλέα Ἀβγαρο V (τῆς Ὁσσορηνῆς) μνημονεύεται «Ἰούδας ὁ καὶ Θωμᾶς» (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία I, 13, 11, Migne Ἐ. Π. 20,126). Στὸ ἀπόκρυφο «Εὐαγγέλιον τοῦ Θωμᾶ» καὶ στίς ἀπόκρυφες «Πράξεις τοῦ Θωμᾶ», πού εἶναι συριακῆς προελεύσεως, ἀναφέρεται ὅτι ὁ «Δίδυμος Ἰούδας Θωμᾶς» ἔ-

2. ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ φαρισαϊκὴ θρησκευτικότητα ἦταν ἐπιφανειακὴ καὶ ψεύτικη. Δὲν ἄγγιξε τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὸ δρόμα ποὺ παίζεται στὴ ζωὴ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Φαρισαῖοι τηροῦσαν μὲ σχολαστικὴ ἐπιμέλεια τοὺς τύπους, τὶς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, ἐνῶ παραθεωροῦσαν τὴν οὐσίαν τῆς θρησκευτικότητος, ποὺ εἶναι ἡ κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἡ λύτρωσί του. Στενοκέφαλοι καὶ μικρόψυχοι ἔδιναν ὑπερβολικὴ σημασία σὲ ἐπουσιώδη καὶ δευτερεύοντα στοιχεῖα τῆς θρησκευτικότητος, ὅπως εἶναι ὁ τρόπος, ὁ χρόνος, τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ πρόσωπα τῆς λατρείας κ.λπ. καὶ παρέβλεπαν τὰ πρωταρχικὰ καὶ οὐσιώδη, ὅπως τοὺς κατηγοροῦσε

ὁ Κύριος: «ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν' ...διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες» (στίχ. 23-24, πρβλ. καὶ ιε' 1-9. Μάρκ. ζ' 1-8. Λουκ. στ' 7, ιγ' 15).

Αὐτὴ τὴν τυπολατρεία κατεδίκασε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἥδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Π. Διαθήκης. Μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτη Ἡσαΐα, διεκήρυξε: «Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, ...πλήρης εἰμί ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι... τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν; οὐ προσθήσεσθε ἐὰν φέριτε

λαβε ἀπὸ τὸν Κύριο, μετὰ τὴν Ἀνάστασί Του, μυστικὰς ἀποκαλύψεις, τίς ὁποῖες ἐπρεπε νὰ καταγράψῃ.

Τὸ ὅτι θρούλοι παρουσίασαν τὸν Θωμᾶ ὡς συγγραφέα ἀποκρύφων Εὐαγγελίων, Πράξεων καὶ Ἀποκαλύψεως, αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι εἶχεν ἀπλωθῆ ἡ φήμη τοῦ ὡς δραστηρίου Ἀποστόλου καὶ Διδασκάλου. Ὡς ἐπισημαίνει ὁ Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Würzburg K. Staab σὲ εὐστοχὴ ἐκτενὴ βιογραφία τοῦ Ἀπ. Θωμᾶ, πολλοὶ συγγραφεῖς, ὡς οἱ Ὠριγένης (κατὰ τὸν Εὐσέβιο, Ἐκκλ. Ἰστ. III, 1), Κλήμης Ρώμης (Migne Ἐ. Π. 1,1415), Σωκράτης (Ἐκκλ. Ἰστ., 1,19, Migne Ἐ. Π. 67,125), Ἰερώνυμος (De vitis apost. 5, Migne P. L. 23,722) καὶ Ps.-Dorotheus (De LXX Dom. discip., Migne P. L. 92,1072) ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Θωμᾶς ἐκήρυξεν εἰς τοὺς Πάρθους καὶ πολλοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸ θάνατον μὲ λόγῃ στὴν Kalamina τῶν Ἰνδιῶν. Γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργον καὶ τὸν μαρτυρικὸ θάνατό του ὑπάρχει ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα πολὺ διαδεδομένη παράδοσις, τὴν ὁποία ἀναφέρουν ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος (Migne P. L. 14,1143), ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος (Epist. 59), ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (Λόγος 33, Migne Ἐ. Π. 36,228), ὁ Νικηφόρος (Migne Ἐ. Π. 145,861) ὁ Paulinus v. Nola (Migne P. L. 61,672) κ.ἄ.

Ὁ Ἰησοῦίτης θεολόγος Alfons Vāth σὲ εἰδικῇ μελέτῃ του θεωρεῖ ὡς πιθανόν, ὅτι ὁ Ἀπ. Θωμᾶς

ἀνέπτυξεν ἱεραποστολικὴν δράσιν στὶς νότιες Ἰνδίες καὶ στὸ Mailapur (κοντὰ στὴ σημερινὴ πόλιν Madras), καὶ ὅτι προσεῖλκυσε στὴν χριστιανικὴ πίστιν τὸν βασιλέα Cundaphar, τοῦ ὁποῦ ἡ ἱστορικὴ ὑπαρξὴς τὸν α' αἰῶνα ἐπιβεβαιώνεται μὲ τὴν εὐρεσιν νομισμάτων του. Οἱ χριστιανοὶ τοῦ Malabar καυχῶνται σήμερον ὅτι εἶναι «χριστιανοὶ τοῦ Θωμᾶ».

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Θωμᾶ μετεφέρθη τὸν 3ο αἰῶνα στὴν Ἐδεσσα τῆς Μεσοποταμίας. Ἡ μεταφορὰ ἐγένετο τὴν 3ῃ Ἰουλίου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Μελχιτικὴ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴ μνήμη του. Γιὰ τὸν τάφον του στὴν Ἐδεσσα ὁμιλοῦν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ Rufinus (Migne P. L. 21,513), Σωκράτης (Migne Ἐ. Π. 67,504) καὶ Χρυσόστομος (Migne Ἐ. Π. 63,179), ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι πρόκειται γιὰ ἓνα ἀπὸ τοὺς τέσσαρες γνωστοὺς τάφους Ἀποστόλων. Ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα τὸ 1258 μεταφέρθησαν τὰ λείψανα τοῦ Ἀπ. Θωμᾶ στὴ Χίο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀργότερα στὴν Ortona τῆς Ἀδριατικῆς, ὅπου σήμερον πολὺ τιμῶνται. Ὁ K. Staab στὰ ἀνωτέρω προσθέτει ὅτι ὁ Ἀπ. Θωμᾶς θεωρεῖται ἐν τῇ Δύσει προστάτης τῶν ἀρχιτεκτόνων, τῶν ξυλουργῶν, τῶν οἰκοδόμων καὶ τοπογράφων, ἐνῶ τὸ ὄνομά του παλαιότερον ἐχρησιμοποιεῖτο σὲ ἐξορκισμοὺς καὶ εὐχὰς γιὰ τὰ μάτια.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

σεμίδαλιν, μάταιον' θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι· τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέρας μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι· νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ ...τὰς ἐορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου» (α' 11-14).

Οἱ τύποι, τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἱερὰ σύμβολα εἶναι καταρχὴν ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη θρησκευτικότητα. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὑλικοπνευματικὸ δημιούργημα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ὑλικά στοιχεῖα, διότι αὐτὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴ φύση του. Ὡστόσο, ὁ φαρισαϊκὸς θρησκευτικὸς τύπος ἀπολυτοποιεῖ συνήθως τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ στοιχεῖα. Ὅμως μιὰ τέτοια θρησκευτικότητα ποῦ δὲν ἐγγίζει τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρωπίνου προβλήματος καὶ ἀνώδυνη εἶναι καὶ ἀναποτελεσματική.

Ἡ ὀρθόδοξη θρησκευτικότητα, ὡς γνωστόν, κάνει μεγάλη χρῆση τύπων καὶ ἱερῶν συμβόλων. Καὶ τοῦτο, γιατί ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ζωντανὴ ἐκφραση τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα εἰδικότερα, δὲν εἶναι θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη, δὲν βιώνεται «ἐν κενῷ», δὲν εἶναι δηλαδὴ θρησκευτικότητα τοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλὰ ἔχει ὡς ἀντικείμενό της τὸν ἄνθρωπο, τὶς ὑλικοπνευματικὲς ἀνάγκες του, τὰ ποικίλα προβλήματα τὰ καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἁμαρτωλότητά του.

Αὐτὴ ὁμως καθαρὴ ἡ χρῆση τῶν τύπων καὶ τῶν ἱερῶν συμβόλων δὲν εἶναι ἀρκετὴ, γιὰ μιὰ γνήσια καὶ αὐθεντικὴ χριστιανικὴ θρησκευτικότητα. Χρειάζεται μιὰ συνεχῆ καὶ συστηματικὴ ἀγωγή τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ κατανοοῦν τὴ σημασία καὶ τὸ ρόλο τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν στοιχείων. Ἡ ἔλλειψη μιᾶς τέτοιας ἀγωγῆς ἔχει ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις στὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ πλῆρωμα, ὅπου παρατηρεῖται τὸ ἐξῆς φαινόμενο: οἱ ἀπλούστεροι χριστιανοί, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἀπολυτοποιοῦν τοὺς τύπους, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κατανοοῦν στὴν «τυπολατρεία». Καὶ οἱ μορφωμένοι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἀπορρίπτουν καὶ περιφρονοῦν ὅλους τοὺς τύπους, ἀκολουθώντας μιὰ θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη θρησκευτικότητα.

Εἰδικότερα, πολλοὶ χριστιανοί:

Πρῶτον, ἀπολυτοποιοῦν τὴ νηστεία. Γιὰ πολλοὺς χριστιανοὺς ἡ θρησκευτικότητα περιορίζεται ἀποκλειστικὰ στὴ νηστεία. Ἡ νηστεία βέβαια ἔχει τὴ θέση της στὸν ὀρθόδοξο τρόπο ζωῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία μας τηρεῖ τὴν παραδοσιακὴ νηστεία τῆς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς, καθὼς καὶ περιόδους νηστείας περισσότερο ἡμερῶν, ὅπως εἶναι οἱ Τεσσαρακοστὲς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα κ.λπ. Ἡ χριστιανικὴ ὁμως πνευματικότητα δὲν πε-

ριορίζεται μόνο στὴν ἄσκηση τῆς νηστείας, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ὅπως εἶναι ἡ προσευχή, ἡ μετάνοια, ἡ ἐξομολόγηση, ἡ συγχωρητικότητα, ἡ ἄσκηση τῆς ἀγάπης, ἡ θ. Κοινωνία κ.λπ. Δυστυχῶς ὁμως, σὲ μεγάλα στρώματα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, λόγφ ἔλλείψεως σχετικῆς ἀγωγῆς, ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίληψη ὅτι στὴ χριστιανικὴ ζωὴ τὸ πᾶν εἶναι ἡ νηστεία. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ ὅτι, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀπολυτοποιεῖται ἡ νηστεία, ἀπὸ τὸ ἄλλο, παραθεωροῦνται «τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, ἡ κρίσις (= δικαιοσύνη), τὸ ἔλεος (= εὐσπλαχνία) καὶ ἡ πίστις» (Ματθ. κγ' 23) καὶ ἀμνηστεύονται σοβαρότατα ἠθικὰ παραπτώματα. Γι' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὁ ἱερός Χρυσόστομος διέτυπωσε τὴν ἐξῆς λογικώτατη ἀποψη: «Τί τὸ ὄφελος, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος νὰ νηστεύεις καὶ νὰ μὴ τρώς κρέας καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, νὰ καρφώνεις τὰ δόντια σου στὴ σάρκα τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὲ τὴν κατάκριση»!

Ἐξάλλου, μιὰ ἄλλη μερίδα χριστιανῶν, συνήθως λογίων καὶ μορφωμένων φτάνουν στὸ ἄλλο ἄκρο: καταργοῦν τελείως τὴ νηστεία, μὲ τὸν ἰσχυρισμό, ὅτι εἶναι ἀπρηχαιωμένος θεσμός! Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ σφάλουν, μὲ τὸ νὰ ἀπολυτοποιοῦν τὴν ἀρνηση ἑνὸς πανάρχαιου καὶ πανανθρώπινου θεσμοῦ ποῦ χρησιμοποιοῦν ὅλες οἱ θρησκείες τοῦ κόσμου.

Δεύτερον, ταυτίζουν τὰ σύμβολα τῆς προσευχῆς μὲ τὴν ἴδια τὴν προσευχή. Ἔτσι ἀρκοῦνται π.χ. στὸ νὰ «ἀνάψουν τὸ καντήλι», «νὰ ἀνάψουν ἓνα κεράκι», νὰ προσφέρουν λίγο λάδι ἢ λιβάνι κ.λπ. στὴν ἐκκλησία, χωρὶς ὁμως οἱ ὠραῖες αὐτὲς προσφορὲς νὰ συνοδεύονται μὲ λίγα λόγια προσευχῆς. Τὰ σύμβολα ὁμως αὐτὰ τῆς προσευχῆς ποῦ χαρακτηρίζουν μάλιστα τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα, ὅπως εἴπαμε, ὅταν δὲ συνοδεύονται μὲ προσευχή, χάνουν τὴ σημασία τους. Τὰ σύμβολα χωρὶς προσευχή, εἶναι κενὰ περιεχομένου. Εἶναι σὰν νὰ στέλνεις σὲ ἓνα πρόσωπο ποῦ ἀγαπᾷ ἓνα γράμμα, χωρὶς λέξεις, ἐντελῶς λευκό... Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τονίζει ὅτι ἡ προσευχὴ ἔχει καὶ ἀποτελεσματικότητα, ὅταν συμμετέχει καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ὁ νοῦς (βλ. Α' Κορ. ιδ' 15).

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ μερικοὺς πλουσίους χριστιανοὺς ποῦ προσφέρουν διάφορα ἱερὰ σκεῦη προσευχῆς, ὅπως μανουάλια, πολυελέους κ.ἄ. χωρὶς ὁμως οἱ ἴδιοι νὰ ἐκκλησιάζονται ἢ καὶ νὰ προσεύχονται!

Τρίτον, κακοποιοῦν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Οἱ περισσότεροι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ δὲν κάνουν

σωστά τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τὸ ὠραιότερο αὐτὸ σύμβολο τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητας ἔχει καταντήσει νὰ εἶναι μιὰ μηχανικὴ καὶ ἀνούσια χειρονομία. Πολλοὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ γνωρίζουν τόσα γιὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅσα τοὺς ἔμαθε ἡ μητέρα τους στὰ βρεφικὰ καὶ νηπιακὰ τους χρόνια! Ἐκτοτε, κανεὶς δὲν ἀναφέρεται στὸ σημεῖο αὐτὸ ποὺ σφραγίζει τὴ ζωὴ, τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασή μας! Ἡ ἀγνοία αὐτὴ ἔχει καὶ τὴν τραγικότερη συνέπειά της: τὸ γεγονός ὅτι οἱ λόγοι καὶ ἡ νεολαία... ἀπαξιῶν νὰ κάνουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ!

Μιὰ λοιπὸν ἀγωγή τοῦ χριστιανικοῦ ποιμνίου, πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητη. Εἰδικότερα, πρέπει νὰ διευκρινίζει τὰ ἀκόλουθα:

α) Οἱ τύποι καὶ τὰ ἱερὰ σύμβολα εἶναι **ἀπαραιτήτα** καὶ γιὰ τὴ χριστιανικὴ θρησκευτικότητά. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς χριστιανὸς ὀρθόδοξος καὶ νὰ μὴ κάνει τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, νὰ μὴ ἀσπάζεται τις ἱερὲς εἰκόνες, νὰ μὴ ἐκκλησιάζεται καὶ νὰ μὴ κοινωνεῖ. Χριστιανὸς «ἐν κενῷ» δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει. Οἱ Προτεστάντες ποὺ κατάργησαν τὰ ἱερὰ σύμβολα, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ οὐσία χρειάζεται καὶ ὄχι οἱ τύποι, ἔχασαν τελικὰ καὶ τὴν οὐσία τῆς πίστεως. Ἐχασαν, ὅπως λέει ὁ λαὸς «καὶ τὰ αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια»!

β) Ἡ ἀπολυτοποίηση τῶν τύπων (τυπολατρεία) εἶναι διαμετρικὰ ἀντίθετη πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκευτικότητος. Ἡ ὑπερβολικὴ χρῆση τῶν τύπων ἦταν χαρακτηριστικὸ τῆς πρωτόγονης καὶ τῆς ἐβραϊκῆς θρησκευτικότητος, ὅπως εἶδαμε. Ὁ Κύριος ἦταν κατηγορηματικὸς στὸ σημεῖο αὐτό: «Οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάν. δ' 23-24).

γ) Οἱ τύποι καὶ τὰ ἱερὰ σύμβολα εἶναι **μέσα ἐπικοινωνίας καὶ ἀγωγοὶ χάριτος**. Οἱ χριστιανοὶ δὲ λατρεύομε τίποτε τὸ κτιστό: «Οὐκ ἐλάτρευσαν τῆ κτίσει οἱ θεόφρονες, παρὰ τὸν κτίσαντα» (Ἀκάθιστος Ὑμνος). Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, γιὰ τὸν κίνδυνο τῆς εἰδωλολατρείας, τῆς λατρείας δηλαδὴ τῆς ὕλης, δὲν κάνει χρῆση ἀγαμάτων ποὺ κατασκευάζονται ἀπὸ βαρεῖα ὕλη, ὅπως εἶναι τὸ μέταλλο, ἡ πέτρα καὶ τὸ μάρμαρο. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητά ἀρκέσθηκε μόνον

στὴν ἱερὰ ζωγραφικὴ, τὴν εἰκονογραφία, ποὺ χρησιμοποιεῖ πιὸ ἐλαφρὰ ὕλικὰ στοιχεῖα, τὸ χρῶμα καὶ τὸ ξύλο καὶ τις δύο μόνο διαστάσεις, μήκος καὶ πλάτος, πράγμα ποὺ τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἀφαιρεῖ τὴν παχύτητα καὶ τὸν ὄγκο τῶν ὕλικῶν στοιχείων καὶ σωμάτων (βυζαντινὴ τέχνη). Πέραν αὐτοῦ, ἡ ἄποψη τῆς Ἐκκλησίας ποὺ διατυπώθηκε στὴ Ζ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο, εἶναι ὅτι, ἡ τιμὴ ποὺ ἀποδίδομε στὰ ἱερὰ σύμβολα (προσκύνηση καὶ ἀσπασμὸς) δὲν ἀναφέρεται στὴν ὕλη ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι αὐτὰ κατασκευασμένα, ἀλλὰ στὸ εἰκονιζόμενο ἢ συμβολιζόμενο πρωτότυπο καὶ ἀκόμη ὅτι τὰ ἱερὰ σύμβολα εἶναι ἀγωγοί, διὰ μέσου τῶν ὁποίων παρέχεται στὸν πιστὸ ἡ ἄκτιστη θεία Χάρις.

Στὸ ἐρώτημα, λοιπόν, τί εἶναι προτιμότερο ὁ τύπος ἢ ἡ οὐσία, ἡ ἀπάντηση τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητος εἶναι: καὶ τὰ δύο. Ὁ Κύριος σὲ παρόμοια περίπτωσι, ἔδωσε τὴν περιφρημὴ ἀπάντηση: «ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κάκεινα μὴ ἀφιέναι» (Ματθ. κγ' 23). Σὲ ὅλες ὁμως τις περιπτώσεις, τὸ προβάδισμα ἔχει ἡ οὐσία, τὸ πνεῦμα, ὅπως πάλι διεκήρυξε ὁ Κύριος: «Τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ ζωοποιεῖν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν» (Ἰωάν. στ' 63).

δ) Ἡ **ἐρμηνεία** τῶν ἱερῶν συμβόλων εἶναι ἀπαραίτητη. Τὸ βασικὸ πρόβλημα στὴν Ἐκκλησίᾳ μας, ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν τύπων, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ χριστιανοὶ, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, **ἀγνοοῦν** τὴ βαθύτερη σημασία τους καὶ οἱ ἀρμόδιοι ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοί, ἀπὸ τὸ ἄλλο, δὲν κάνουν τίποτε, γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν τὸ νόημά τους. Λόγω τῆς ἐκ παραδόσεως χρήσης τῶν ἱερῶν συμβόλων, ἐπικρατεῖ, δυστυχῶς, ἡ ἀντίληψη, ὅτι **ὅλα εἶναι γνωστὰ** καὶ αὐτονόητα. Ὡστόσο, ἡ πραγματικότητα εἶναι διαφορετικὴ. Μπορεῖ βέβαια αὐτὰ καθεαυτὰ τὰ ἱερὰ σύμβολα νὰ εἶναι γνωστὰ. Ἡ σημασία τους ὁμως ἀγνοεῖται. Ὡστόσο, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος παραπονούμεστε γιὰ τὴ μεγάλη ἀγνοία καὶ τυπολατρεία ποὺ χαρακτηρίζει τὴν πλειονότητα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁμως, δὲν κάνομε τίποτε γιὰ νὰ διαφωτίσουμε καὶ νὰ εἰσαγάγουμε τοὺς πιστούς, στὸ βαθύτερο νόημα τῶν ἱερῶν συμβόλων, ὅπου βέβαια ὑπάρχει καὶ ἡ οὐσία τῆς πίστεώς μας. Ὅσο δὲν ἀποκαλύπτουμε καὶ δὲν παρουσιάζουμε στὸ λαὸ τὸν πλοῦτο καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς πίστεως ποὺ ὑποδηλώνονται καὶ ἐκφράζονται μὲ τὴ χρῆση τῶν ἱερῶν συμβόλων, τόσο αὐτὸς θὰ παραμένει προσκολλημένος στὴν τυπολατρεία, μακριὰ ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς πίστεώς μας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

509. Κατὰ τίς καθημερινές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ψάλλεται τὸ «Ἀλληλουῖα» μὲ τέσσερις στίχους. Δὲν θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἀντικατασταθοῦν οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι μὲ ἄλλους καταλληλοτέρους γιὰ νὰ μὴν προκαλοῦνται δυσμενῆ σχόλια; (Ἐρώτηση π. Ν. Ἀ.).

Τὸ τριπλὸ «Ἀλληλουῖα», ποῦ ψάλλεται τετράκις μετὰ τὸν ἐξάψαλμο καὶ τὴν μεγάλη συναπτὴ κατὰ τοὺς ὄρθρους τῶν καθημερινῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ κατὰ τίς πέντε πρώτες ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἀποτελεῖ τὸ ἐφύμνιο τῆς ὠδῆς τοῦ προφήτου Ἡσαΐου (κεφ. κς' 9-20). Ἀπὸ αὐτὴ σήμερα λαμβάνονται κατ' ἐκλογὴν τέσσερις στίχοι ποῦ προηγούνται τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Ἀλληλουῖα» (στίχ. 9α, 9β, 11β καὶ 15). Ἀρχικῶς φαίνεται ὅτι ψάλλονταν ὅλοι ἢ σχεδὸν ὅλοι οἱ στίχοι τῆς ὠδῆς, ὅπως συνέβαινε καὶ μὲ τὰ προκειμένα καὶ τὰ ἀλληλουάρια. Ἡ ψαλμωδία δὲ τῆς ὠδῆς τοῦ Ἡσαΐου κατὰ τὴν νυκτερινὴ ἢ ὄρθρινὴ ἀκολουθία πρέπει νὰ εἶναι παλαιότατο ἔθος, ἀφοῦ μαρτυρεῖται ἤδη ἀπὸ τὸν **Μέγα Βασίλειο** («Ἐκ νυκτὸς γὰρ ὄρθριζει παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς...» Ἐπιστολὴ σς') καὶ ἀπὸ τὸν **ἱερό Χρυσόστομο** [«Εἶτα διαναστάντες (οἱ μοναχοὶ) εὐθέως ἐστήκασιν ὕμνους ἄδοντες προφητικὸς μετὰ πολλῆς τῆς συμφωνίας μετ' εὐρύθμων μελῶν... Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἄσματα πρόσφορα καὶ φιλίας γέμοντα τῆς πρὸς τὸν Θεόν... καὶ πάλιν "Ἐκ νυκτὸς ὄρθριζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεός, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς"», Εἰς Α' Τιμόθ., ὁμλ. ιδ'). Αὐτὸ δὲ γινόταν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τίς ἀνωτέρω μαρτυρίες, καὶ στὴν ἐνοριακὴ καὶ στὴ μοναστηριακὴ ἀκολουθία σὲ ἐποχὴ ποῦ ἀκόμα δὲν εἶχε διαμορφωθεῖ τὸ σύστημα τῶν ἐννέα βιβλικῶν ὠδῶν, στὸ ὁποῖο ἡ ὠδὴ τοῦ Ἡσαΐου ἔχει τὴν πέμπτη θέση.

Ἡ ἀναδίπλωσις τῆς ψαλμωδίας τῆς ὠδῆς, ποῦ προκλήθηκε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, καὶ οἱ ἀνακατατάξεις καὶ συντμήσεις ἄλλων παλαιότερων στοιχείων, ποῦ ἐπῆλθαν κυρίως λόγω τῆς εἰσαγωγῆς τῶν κανόνων, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸ τῶν στίχων σὲ τέσσερις κατ' ἐκλογὴν. Ὡς τέτοιοι προτιμήθηκαν ὁ πρῶτος στίχος τῆς «Ἐκ νυκτὸς ὄρθριζει τὸ πνεῦμά μου...», ἐπίκαιρος καὶ θαυμάσιος σὲ περιεχόμενο στίχος ποῦ προκάλεσε καὶ τὴν ἐπιλογὴ τῆς ὠδῆς τοῦ Ἡσαΐου στὴν ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας, ὁ δεύτερος «Δικαιοσύνην μάθετε...» καὶ οἱ δύο ἄλλοι, στοὺς ὁποίους ἀφορᾶ καὶ ἡ ἐρώτησις (11β «Ζῆλος λήφεται...» καὶ 15 «Πρόσθετε αὐτοῖς κακὰ, Κύριε...»). Αὐτοὶ ἂν ἐκληφθοῦν κατὰ γράμμα, ὅπως συνήθως συμβαίνει μὲ τοὺς χριστιανοὺς ποῦ τοὺς ἀκοῦνε κυρίως κατὰ τίς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, «οὐ μόνον οὐ-

δεμίαν οἰκοδομὴν ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρημένων πρὸς κτῆσιν πραότητος» πορίζονται οἱ πιστοί, ἀλλὰ ἀντιθέτως «σκληρὰν τινα καὶ ἐναντίαν τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας διάθεσιν... ἐκ τοῦ κατεύχεσθαι (δηλαδὴ καταρᾶσθαι) συχνῶς τῶν ἐχθρῶν καὶ μὴ ἀγαπᾶν» γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε, πρὸς ἀποφυγὴ κάθε παρεξηγήσεως, τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ **Μ. Ἀθανασίου** (Ἐπίτομος εἰς τοὺς Ψαλμοὺς). Ὁ **Εὐσέβιος Καισαρείας** ἐρμηνεύει τὸν τρίτο στίχο ὅτι ἀναφέρεται στοὺς «ἐκ περιτομῆς», δηλαδὴ στοὺς Ἰουδαίους, ποῦ δὲν δέχθησαν τὴν «διὰ Χριστοῦ χάριν» καὶ γι' αὐτὸ θὰ παραδοθοῦν «τῷ πυρὶ καὶ τῷ σκότει», «τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (Ἐπιτομὴματα εἰς Ἡσαΐαν, κεφ. κς'). Ἀνάλογη ἐρμηνεία δίνει καὶ στὸν τέταρτο στίχο. Καὶ μέσα μὲν στὸ πλαίσιο τῆς «καθόλου κρίσεως» τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου, ποῦ εἶναι διάχυτο καὶ στὸν ἐξάψαλμο, εἶναι κατανοητὴ ἡ αἰτία τῆς ἐπιλογῆς τῶν δύο αὐτῶν στίχων. Οἱ ἐρμηνευταὶ πατέρες πάντως ἐπιμένουν στὴν ἀνάγκη πνευματικῆς ἐρμηνείας τῶν στίχων αὐτῶν καὶ ἄλλων παρομοίων ποῦ ὑπάρχουν στὸ Ψαλτήριον.

Οἱ ἄρες καὶ ἡ ἐκδικητικὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν διάθεσις, ταιριαστὴ στὸ πνεῦμα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀταιρίαστη στὸ λαὸ τῆς χάριτος, ἐρμηνεύονται ὡς ἀναφερόμενες σὲς ἀντίθετες σατανικὲς δυνάμεις, ποῦ ἀντιστρατεύονται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Παραθέτουμε ὁλόκληρο τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Ἐπίτομον εἰς τοὺς Ψαλμοὺς» τοῦ **Μεγάλου Ἀθανασίου**, ὅπου κατὰ θαυμάσιο τρόπο ἐκτίθεται ὁ σχετικὸς προβληματισμὸς καὶ ἡ λύσις του: «Ὅτι προφήτης ὑπάρχων ὁ Δαυὶδ καὶ ἠνεωργμένους ἔχων τοὺς ἔνδον ὀφθαλμοὺς καὶ εἰδὼς ὅτι χαίρουσι τῇ πτώσει τῶν ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ πάλιν ἀντιλυποῦνται ἠπτώμενα ἐπὶ τῇ διορθώσει τῶν ἀνθρώπων, πάντως ὅτι νοητῶς τὰς κατ' αὐτῶν προσευχὰς ἐποιεῖτο, ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐχθρῶν πρὸς αὐτὰ μεταβαλλόμενος. Εἰ γὰρ μὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκλάβωμεν τὸν σκοπὸν τῶν προφητῶν, οὐ μόνον οὐδεμίαν οἰκοδομὴν ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρημένων πρὸς κτῆσιν πραότητος ἔξομεν, ἀλλὰ καὶ σκληρὰν τινα καὶ ἐναντίαν τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας διάθεσιν ἀναληψόμεθα ἐκ τοῦ κατεύχεσθαι συχνῶς τῶν ἐχθρῶν καὶ μὴ ἀγαπᾶν, μυριοντάκις λέγοντος τοῦ Δαυὶδ "Αἰσχυνθεῖσαν καὶ ἐντραπέησαν πάντες οἱ ἐχθροὶ μου, καὶ μὴ αἰσχυνθεῖν ἐγώ". Ταῦτα δὲ οὐκ ἂν πεισθεῖμεν οὕτως εἰρημέναι ἄνδρας προφήτας καὶ φίλους Θεοῦ, εἰ μὴ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ. Οὕτω γὰρ χρὴ νοεῖν τὸν φιλόπονον ἔνθα ἂν ἐπαρώμενον εὖροι προφήτην, ἐπὶ τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν μεταβάλλοντα».

(Συνεχίζεται)

ΛΑΒΙΑ, Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ*

Του Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

Ἐκεῖνο δὲ ποῦ χαρίζει κάποιο φῶς μέσα στὴν καταχνιά τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν τύψεων, ποῦ σκεπάζει τὴν ψυχὴ τοῦ ψαλμοδοῦ, εἶναι ἡ σκέψη, πὼς δὲν εἶναι μόνος! Ὁ ἰὸς τῆς ἁμαρτίας ἔχει προσβάλλει ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Τοὺς πικροὺς καρποὺς τῆς ἁμαρτίας τοὺς γεύονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. «Καὶ μὴ εισέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν» (Ψαλμ. 142,2). Διότι, θὰ προσθέσει κάποιος ἄλλοῦ, «ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται;» (Ψαλμ. 129,3).

4. Ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν. Ἡ λύτρωση

Παρ' ὅλη τὴν ἐξωτερικὴ δυστυχία, ποῦ ὑποφέρει ὁ ἰ. ψαλμοδός, τὴ δυστυχία τῆ σωματικῆ, ψυχικῆ, συναισθηματικῆ, κοινωνικῆ καὶ παρὰ τὴ βαθειὰ καὶ ὀδυνηρὴ αἴσθησι τῆς ἁμαρτίας στὰ βάθη τῆς ὑπαρξῆς του, δὲν συντριβεται, δὲν ἀφήνει τὸν ἑαυτὸ του ἔρμαιο τῆς «τύχης». Δὲν ἀπελπίζεται! «Δυνατὸς τὴν ψυχὴν ὁ ποιητῆς, ἀγωνίζεται διὰ τῶν ἰδίων του δυνάμεων νὰ ἐξέλθῃ τῆς κρίσεως, παλαιῶν μεταξὺ ἐλπίδος καὶ ἀπελπισίας. Γνωρίζει ὅτι ἡ μόνη θετικὴ δύναμις, ἡ ὁποία τοῦ ἀπέμεινε, εἶναι ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν, τὴν ὁποίαν μέσα εἰς τὴν ταραχὴν καὶ τὸν θρήνον του ζητεῖ νὰ συλλάβῃ καὶ παλαίει, ἀγωνίζεται μέσα του, ἕως ὅτου ἀκριβῶς τὴν ἐλπίδα αὐτὴν καταστήσῃ μόνιμον πλέον κτῆμα του, ὅποτε καὶ ἤρμευε καὶ ἤρμευε πλέον ὑπὲρ τὴν μαινομένην καὶ ἀφρίζουσαν ἀκόμη θάλασσαν τοῦ κακοῦ, προσβλέπει μὲ ἀπόλυτον αἰσιοδοξίαν τὸ μέλλον»¹⁶.

Ὁ Θεός, λοιπόν, εἶναι ἡ μεγάλη ἐλπίδα καὶ καταφυγὴ τοῦ ψαλμοδοῦ μέσα στὴν ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ δυστυχία του. Μὲ ἐμπιστοσύνη ἐξομολογεῖται: «Ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα σὺ εἰσακούσῃ, Κύριε ὁ Θεός μου» (Ψαλμ. 37,16). Μὲ αὐτοπεποίθησι διακηρύσσει: «Εἰσήκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχὴν μου προσεδέξατο» (Ψαλμ. 6,10).

Πὼς νὰ μὴ θαυμάσει κανεὶς ἐδῶ τὴν ἀνυπολόγησι δύναμι τῆς Μωσαϊκῆς θρησκείας, τὴ δύναμι τῆς προσευχῆς στὴν ψυχικὴ ἀνόρθωσι¹⁷ τοῦ ἀνθρώπου, τὴ δύναμι γενικὰ τὴ θαυμαστὴ τῆς πίστεως στὸν ἀληθινὸ Θεό. «Ἐνταῦθα, παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος π. Κων/νίνος Καλλίνικος, συνίσταται ἡ τρισμεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐγκληματήσαντος Δαυὶδ καὶ τοῦ ἐγκληματήσαντος Κάιν ἢ Ἰούδα. Οἱ δεῦτεροι κόπτουν τὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ μίτον των διὰ τῆς ἀπελπισίας καὶ κρημνίζονται εἰς τὴν ἄβυσσόν των. Ὁ πρῶτος ἐλπίζει καὶ μολονότι αἰωρεῖται μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ κολάσεως, ἀλλὰ κρατεῖται σφικτὰ ἀπὸ τὸ σχοινίον του. Καὶ φέρει μὲν ἐντὸς ἑαυτοῦ ἀμείλικτον κατήγορον τὴν συνείδησιν, δὲν παύει δὲ νὰ κινῆ εἰς προσευχὴν τὴν γλώσσαν»¹⁸.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 232 τοῦ ὑπ' ἀρ. 12 τεύχους.

Ἔτσι ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος, ποῦ στενάζει κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς, καταφεύγει στὸν αἰώνιο καὶ φιλόανθρωπο Θεό, ἐπιζητώντας μὲ πόθο τὴ λύτρωσι καὶ τὴ σωτηρία. Μὲ ταπεινώσι καὶ δέος ἱκετεύει ὁ ἰ. ψαλμοδός: «καὶ ἡμέραι μου ὡσεὶ σιὰ ἐκλίθησαν, καὶ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην. Σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν» (Ψαλμ. 101,12,13).

Ἡ ἐλπίδα στὸ Θεὸ γίνεται ἡ ἄγκυρα μέσα στὸ φουρτουνιασμένο πέλαγος τῶν θλίψεων: «Ἦλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ἐλπίσάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον» (Ψαλμ. 129,6). Καὶ ἡ ἐλπίδα αὐτὴ, ποῦ συγκρατεῖ ἀπὸ τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατάρρευσι τὸν μετανοημένο ψαλμοδό, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ χῶρο ἀπλῶς τοῦ πόθου, τῆς εὐσεβοῦς φαντασίας. Δὲν εἶναι ἔωλη ἐλπίδα. Χίμαιρα. Εἶναι βάσιμη ἐλπίδα. Στηρίζεται στὴν ἀκράδαντη πεποίθησι ὅτι τὸ ἔλεος, ἡ φιλοανθρωπία εἶναι συνυφασμένα μὲ τὸ Θεό. «Ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις» (Ψαλμ. 129,7)¹⁹.

Ἀκόμη ἡ ἐλπίδα, ποῦ ἐμπυχνώνει τὸ βασανισμένο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἰ. ποιητῆ, βασίζεται στὴν πίστι, ὅτι μόνον ὁ Θεὸς συγχωρεῖ, γίνεται ἴλεος στὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ σφάλματα τῶν ἀνθρώπων. «Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἴλασμός ἐστιν» (Ψαλμ. 129,4)²⁰.

Μάλιστα ἡ ἐλπίδα αὐτὴ γίνεται ἰσχυρότερη, ὅταν ἀναλογισθῇ τὸ παρελθόν του καὶ τὶς εὐεργεσίες, ποῦ ἀπῆλαυσε ἐκ μέρους τοῦ φιλοανθρώπου Θεοῦ. «Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων» (Ψαλμ. 142,5).

Τί ἀνακούφισι ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ τί ἐμπύχωσι ἡ ἀναπόλησι τοῦ εὐτυχισμένου παρελθόντος, τοῦ στεφανωμένου ἀπὸ τὴν ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ! Ἔτσι ἐρημνεύει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος: «Ἐπειδὴ γάρ, ὡς εἶπεν, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ὁ Θεὸς διοικεῖ καὶ τὰ νῦν καὶ τὰ ἔμπροσθεν, μεγίστη παράκλησις εἰς τὰ παρόντα τῶν παρελθόντων ἡ μνήμη»²¹.

Ἔτσι καὶ τώρα ψαλμοδός ἐλπίζει, ὅτι δὲν θὰ στερηθεῖ ὁ Θεὸς τὸ ἔλεός του ἀπὸ τὸν ταπεινὸ του δούλο, ποῦ μὲ κατάνυξι καὶ συντριβὴ προσπίπτει στὸ θρόνο του. «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. 50,19). «Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν. Ὅτι ἐξέκυψεν ἐξ ὕψους ἀγίου αὐτοῦ, ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψε, τοῦ ἀκούσαι τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων, τοῦ λῦσαι τοὺς υἱοὺς τῶν θεθανατωμένων» (Ψαλμ. 101, 18,20,21).

Ἀκριβῶς μὲ αὐτὴν τὴ σταθερὴ ἐλπίδα στὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ, «τὸ μέγα ἔλεος» (Ψαλμ. 50,1), ὁ

ψαλμωδὸς παίρνει τὴν ἀπόφαση νὰ ἐξομολογηθῆ τὶς ἀμαρτίες του. «Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγεῶ καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας μου» (Ψαλμ. 37,19). Μὲ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν κριμάτων του πιστεύει ὁ ἱ. ποιητής, ὅτι ἔλαβε τὴν ἄφεσιν, τὴ λύτρωσιν: «Τὴν ἀμαρτίαν μου ἐγνώρισα καὶ τὴν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα· εἶπα· ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἄφηκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου» (Ψαλμ. 31,5)²².

Πρὶν τὴν ἐξομολόγησιν, μᾶς φανεροῦναι ὁ ἱ. ψαλμωδός, ὅταν ἐκρυβε καὶ ἀπέφευγε νὰ πῆ τὰ ἀμαρτήματά του, αἰσθανόταν πολὺ ἄρρωστος. Ἐνιωθε πῶμα, ἀφάνταστα καταβεβλημένος, στενάζοντας ὀλημερίς. Τόσο τὸν εἶχαν πληξέι οἱ ἐνοχές! Πτωχὲ Δαβὶδ! «Ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθην τὰ ὀσᾶ μου ἀπὸ τοῦ κρᾶζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν» (Ψαλμ. 31,3).

Τώρα ὁμως, μετὰ τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τὴν ἄφεσίν τους, χάρις στοὺς θείους ἰλασμούς, ὁ Δαβὶδ νιώθει πανευτυχής! Ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων! Τώρα ψάλλει ἔνθεος τὸν ἕμνο τοῦ λυτρωμένου ἀμαρτωλοῦ: «Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἀμαρτίαι. Μακάριος ἀνὴρ, ὃ οὐ μὴ λογίσθῃται Κύριος ἀμαρτίαν, οὐδὲ ἐστὶν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος» (Ψαλμ. 31,1,2)²³.

5. Μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν

Ἀπολαμβάνοντας ὁ εὐσεβὴς ψαλμωδὸς τὴ μακαριότητα, τὴν ἀνέκφραστη εὐτυχία τοῦ μετανοημένου ἀμαρτωλοῦ, ποὺ λυτρώθηκε ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίο τῶν ἀμαρτιῶν του, ἔχει τὴν ἐπιθυμία νὰ καταστήσει κοινωνοὺς τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας του καὶ ἄλλους ἀμαρτωλοὺς συνανθρώπους του. «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι» (Ψαλμ. 50,15). Μὲ τὴν ὑπόσχασίν του αὐτὴ δηλώνει «τὶ ἀντάλλαγμα εἰς τὸν Θεὸν ἐν εἰδεί εὐχαριστίας διὰ τὴν γενομένην λύτρωσιν ἔχει νὰ προσφέρῃ... ἐπαγγέλλεται νὰ γίνῃ ὁ ἱεραπόστολος ἀνὰ τοὺς ἀνόμους καὶ ἀσεβεῖς, τοὺς ὁποίους θέλει νὰ διδάξῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν... Στρέφει τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους θέλει νὰ δείξῃ τὸν δρόμον τῆς λυτρώσεως τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐβάδισε καὶ θέλει νὰ τοὺς καταστήσῃ κοινωνοὺς τῆς μακαριότητος καὶ εὐτυχίας ἐκεῖνης ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς λυτρώσεως ἐκ τῆς ἀμαρτίας...²⁴. Σύμφωνα μὲ μία ἐρμηνεία²⁵ τὸ ἴδιο νόημα περιλαμβάνει καὶ ὁ Ψαλμ. 31,8: «συνειῶ σε καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ ἣ πορεύσῃ, ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου».

Μέσα ὁμως στὴν εὐτυχία του ὁ ἱ. ψαλμωδὸς δὲν λησμονεῖ τὴν ἔμφυτη ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εὐόλισθον στὴν ἀμαρτία τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Λίγοι γνώρισαν τὴν τρομερὴ δύναμιν τῆς ἀμαρτίας, ὅσον ἐκείνος! Κάποια μετάφραση ἀπὸ τὸ ἐβραϊκὸ κείμενον τοῦ πασίγνωστου ἀλλὰ καὶ δυσερμηνεύτου 140 Ψαλμοῦ μᾶς δίνει τὴν ἐξῆς ἐφιαλτικὴ ἐπαφή τοῦ Δαβὶδ μὲ τὴν ἀμαρτία: «Ἀκόμη ὀλίγον καὶ θὰ μὲ εἶχον παραπλανή-

σει οἱ ἀμαρτωλοὶ, ἀκόμη ὀλίγον καὶ θὰ εἶχον ἀκούσει τοὺς λόγους, διότι ἦσαν γλυκεῖς. Τότε ἡ γῆ θὰ διερρηγνύετο καὶ τὰ ὀσᾶ μου θὰ διεσκορπίζοντο παρὰ τὸν Ἄδην» (Ψαλμ. 140,6,7)²⁶.

Μὲ κατάπικρη, λοιπόν, γεύσιν τῆς ἀμαρτίας ὁ ἱ. ποιητής, ὕστερα ἀπὸ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησίν του, ὕστερα ἀπὸ τὴν λύτρωσιν, παρακαλεῖ τὸ Θεὸν νὰ τὸν φυλάξῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τοῦ μάθει νὰ ἐφαρμόζῃ σταθερὰ τὸ θέλημά του, τὸ δὲ Ἅγιο Πνεῦμα νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὶς κακοτοπιὰς τῆς ἀμαρτίας. «Ἐξελού με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ὅτι πρὸς σε κατέφυγον. Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου· τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὀδηγήσει με ἐν γῆ εὐθείᾳ» (Ψαλμ. 142,9,10). «Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν» (Ψαλμ. 140,9).

Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία διδασκαλία τοῦ ψαλμωδοῦ τῆς μετανοίας. Δὲν ἀρκοῦν οἱ γενναῖες ἀποφάσεις μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν γιὰ μία νέα, κατὰ Θεὸν ἐνάρετη καὶ εἰρηνικὴ ζωὴ. Οἱ κίνδυνοι γιὰ πᾶσιν δὲν ἔχουν τελειῶς ἐξαλειφθεῖ. Ὁ ἐχθρὸς ὁ παμπόνηρος καρδοκεῖ «ὡς λέων ὠρυόμενος ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α' Πέτρ. 5,8). Ἡ διάνοια ρέπει ἐπὶ τὰ πονηρά. Τὸ πνεῦμα εὐκόλα σκοτιζέται.

Γι' αὐτὸ ἐπιτακτικὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς ἄνωθεν βοηθείας καὶ ροπῆς, τῆς συνδρομῆς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας. Ἔστι ἐρμηνεύει καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος: «Τῆς γὰρ ἄνωθεν ροπῆς χρεῖα καὶ ἐκείθεν τῆς διδασκαλίας, ὥστε βαδίζειν τὴν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδόν, οὐκ ἡμῶν ἀργούντων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τὰ παρ' ἐαυτῶν εἰσφερόντων»²⁷.

(Τέλος)

16. Β. Βέλλα, Μνημ. ἔργ. σ. 80.

17. «ὁ πτωχὸς ἀκηδιῶν καὶ ἀθυμιῶν, φάρμακον τοῦ πάθους θεραπευτικὸν περινοεῖ ἐαυτῷ· τοῦτο δὲ ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐχή, ἣν μόνην εἶχε παραμυθίαν...». Εὐσεβίου Καισαρείας εἰς τοὺς Ψαλμούς. 19, ΒΕΠΕΣ 22,278.

18. Σ. Σάκκου, Μνημ. ἔργ. σ. 48.

19. «Τὸ γὰρ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ὑπὲρ ἡμῶν δέδωκε λύτρον, γενόμενος Ἄμνος τοῦ Θεοῦ». Εὐσεβίου Καισαρείας 20, ΒΕΠΕΣ 22,367.

20. «Ὅν ἐν τοῖς ἡμετέροις κατορθώμασιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγαθότητι τῇ σῆ ἐστὶ τὸ διαφυγεῖν τὴν κόλασιν». Ἰ. Χρυσ. Εἰς τὸν Ψαλμὸν 129, 369 D, ΑΑΠ 58,199.

21. Εἰς Β. Βέλλα, Μνημ. ἔργ. σ. 381.

22. «...μὴ κρύπτειν τὰ ἐαυτῶν κακά, μηδ' ὥσπερ τινὰ μελανίαν καὶ σῆψιν κατὰ βάθους τῆς ψυχῆς συνέχειν τὰ ἀμαρτήματα». Εὐσεβίου Καισαρ. 32, ΒΕΠΕΣ 21,163.

23. «Τοσαύτη γὰρ περὶ αὐτοὺς χρῆται φιλοτιμία, ὡς μὴ μόνον ἀφεῖναι ἀλλὰ καὶ καλύψαι τὰς ἀμαρτίας, καὶ μηδὲ ἔχῃν τούτων καταλιπεῖν». Εὐσεβίου Καισαρείας, 16, ΒΕΠΕΣ 21,126.

24. Β. Βέλλα, Μνημ. ἔργ. σ. 228.

25. Ἐνθ' ἀν. σ. 147.

26. Ἐνθ' ἀν. σ. 370.

27. Εἰς Σ. Σάκκου, Μνημ. ἔργ. σ. 168.

Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ Ποιμαντική προσέγγιση*

Τού κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Αναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εισαγωγικά

Το θέμα το οποίο καλούμαι να αναπτύξω ενώπιόν σας με προβληματίσε και με προβληματίζει ακόμα. Ιδιαίτερα μάλιστα, που τη διατύπωσή του την επέλεξα εγώ ο ίδιος. Το τηλεφώνημα του πανοσ. Αρχιμ. π. Δωροθέου Πολυκανδριώτη, που μετέφερε την πρόσκληση του σεβασμιωτάτου Προέδρου να συμμετάσχω ως εισηγητής στην παρούσα Ημερίδα, με βρήκε προς το τέλος των παραδόσεών μου του έαρινου έξαμήνου στο μάθημα της Ποιμαντικής Γάμου και Οικογενείας.

Σε λίγους μήνες αρχίζει το 1994 που έχει χαρακτηριστεί από τον Ο.Η.Ε. ως Διεθνές έτος της οικογενείας. Όλος ο κόσμος θ' αρχίσει σε λίγο να μιλάει για την οικογένεια, σκέφτηκα. Γιατί να μη προβληματίσω τους φοιτητές με μιὰ τέτοια προοπτική, με μιὰ τέτοια προσέγγιση; Άλλοι θα θίξουν πιό ευχάριστες πλευρές της οικογενείας, είπα. Άς δοῦμε την οικογένεια ὑπ' αὐτὴ τὴν ὀπτική γωνία. Εὐκαιρία, οἱ φοιτητές ἀλλὰ καὶ ὅλοι μας, ν' ἀντιμετωπίσουμε μιὰ περιοχὴ που τὴν σκεφτόμαστε ἀλλὰ καὶ τὴν προσεγγίζουμε δύσκολα.

Τὸ χρονικὸ διάστημα ἐξάλλου μέχρι τὴ σημερινὴ ἡμέρα δὲν ἦταν πολὺ μεγάλο. Ἔπρεπε καὶ οἱ φοιτητές νὰ βοηθήσουν κι ἐγὼ νὰ ἐπεξεργαστῶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς συνεργασίας. Ἄλλωστε ἡ πανεπιστημιακὴ αἴθουσα στὸ χώρο τῆς Ποιμαντικῆς Θεολογίας γίνεται ἓνα ἐργαστήριό ἐρευνας, διδασκαλίας, ἐφαρμογῶν. Τὸ Πανεπιστήμιο δὲν εἶναι ἀποκλεισμένο ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη κοινωρία καὶ ἡ κοινωρία ἔχει ἐλεύθερη πρόσβαση σ' αὐτό. Ἡ παρουσία ἄλλωστε ἡ δική μου καὶ τῶν συνεργατῶν μου ἀνάμεσά σας σήμερα ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. Μὲ μιὰ εἰδικὴ τε-

χνικὴ δυναμικὴς ομάδων, που ἐπιτρέπει τὴ συμμετοχὴ ὅλων τῶν παρευρισκομένων στὴ συζήτηση¹, προσπαθήσαμε νὰ ἐντοπίσουμε ὅσο ἦταν δυνατό: τὶς διαστάσεις τοῦ θέματος, τὰ πρόσωπα στὰ ὁποῖα ἀφορᾶ, τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς φορεῖς που ἐμπλέκονται, τὰ προβλήματα που ἀνακύπτουν καὶ τὶς λύσεις που εἶναι δυνατόν νὰ προσφερθοῦν. Οἱ φοιτητές συμμετείχαν μὲ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς συζήτησης στὴν πανεπιστημιακὴ αἴθουσα που παρουσιάζουμε σήμερα θελήσαμε νὰ σχολιάσουμε καὶ νὰ διαζωγραφίσουμε διανθίζοντας τὴν εἰσήγησή μας με τὴν χρησιμοποίησις κειμένων προερχομένων εἴτε ἀπὸ ἀλληλογραφία κρατουμένων εἴτε ἀπὸ παραγωγή που εἶναι δυνατό νὰ χαρακτηριστεῖ συγκαταβατικὰ ὡς «ἐγκλειστη» λογοτεχνία². Παρὰ τὶς ὀλοφάνερες αἰσθητικὲς τοὺς ἀδυναμίες καὶ χωρὶς καλλιτεχνικὲς ἀξιώσεις τὰ κείμενα αὐτὰ καταγράφουν σὲ βάθος μὲ τὸν τρόπο τῆς λαϊκῆς μούσας τὴν ἀθέατη ἀνθρώπινη πλευρὰ τῶν καταστάσεων που ζοῦν οἱ συγγραφεῖς τους. Θὰ ἦταν ἀσυγχώρητο νὰ παραλείψουμε τὴ βιωματικὴ ἐμπειρία στὴν προσέγγισις τοῦ θεματός μας.

Εἶναι καιρὸς ὅμως νὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὰ ἐρωτήματα που τέθηκαν καὶ τὰ προβλήματα με τὰ ὁποῖα συνάπτονται.

Ποιὸς εὐθύνεται;

Ἐνα πρῶτο ἐρώτημα που τέθηκε ἦταν ἐκεῖνο τῆς εὐθύνης τῆς οικογενείας γιὰ τὴν φυλάκισις ἑνὸς ἢ περισσοτέρων μελῶν της. Φταίει ἡ οικογένεια γενικά, ἡ συγκεκριμένη οικογένεια εἰδικότερα, που τὰ βήματα ἑνὸς μέλους της κατευθύνονται σὲ πράξεις τέτοιες που μοιραῖα τὸ ὀδηγοῦν στὴ φυλακὴ; Δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι που ἀποδίδουν εὐθύνες στὴν οικογένεια γιὰ τὴ χαλάρωσις τῶν δεσμῶν, τὴν ἀποξένωσις τῶν μελῶν της, που ἀργὰ ἢ γρήγορα παίρνουν δρόμους που θὰ τοὺς φέρουν στὴν παραβατικότητα, τὴν παρανομία καὶ τὸν ἐγκλεισμό στὴ φυλακὴ.

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ εἶναι ἴσως πρέπον νὰ διερωτηθοῦμε μὴ τυχὸν καὶ ἡ *εὐθύνη τῆς κοινω- νίας*, ποὺ βαθμιαία ἀποψίλωσε τὸν ἴδιο τῆς τὸν ἑαυτὸ καὶ κατὰ συνέπεια καὶ τὴν οἰκογένεια ἀπὸ *ἀξίες* ποὺ θὰ συγκροτοῦσαν καὶ θὰ συγκρατοῦ- σαν τὰ κοινωνικά μας ἦθη εἶναι μεγαλύτερη.

Ἐνα ἄλλο ἐρώτημα ποὺ τίθεται εἶναι καὶ ἐκεῖ- νο ποὺ ἀφορᾷ στὴ *διάσπαση τῆς οἰκογένειας* κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φυλακίσεως καὶ μετὰ τὴν ἀποφυλάκιση. Ἄν μιὰ διασπασμένη οἰκογένεια ὀ- δηγεῖ πιθανὸν μέλη τῆς στὴ φυλακὴ, κατὰ πόσον ἡ φυλακὴ (φυλάκιση) μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ διασπάσεως τῆς οἰκογένειας μετὰ ταῦτα;

Διαφοροποίηση προβλημάτων;

Μετὰ τὰ πρῶτα ἀκολουθεῖ καὶ νέα σειρά ἐ- ρωτημάτων:

Ἄραγε εἶναι τὰ *ἴδια* προβλήματα ποὺ ἀντιμε- τωπίζει ἡ οἰκογένεια ὅταν φυλακίζεται ὁ ἄνδρας, ἡ γυναίκα, τὰ παιδιά; Ὅταν ἡ μητέρα μεγαλώνει παιδιά ποὺ γεννήθηκαν μέσα στὴ φυλακὴ ἢ ἀ- ναγκάζονται νὰ μεγαλώσουν μαζί τῆς, γιατί δὲν ἔχει ποὺ νὰ τὰ ἀφήσει; *Καὶ ποιά εἶναι* τὰ προ- βλήματα ἀντίστοιχα τῶν κρατουμένων, ὅταν αὐ- τοὶ εἶναι ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά;

Οἰκονομικὰ προβλήματα

Ἀσφαλῶς δὲν *μιλήσαμε μόνο γιὰ οἰκονομικὰ προβλήματα*, ὅταν μάλιστα ἡ οἰκογένεια στερεῖ- ται ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν εἰσοδημάτων ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν φυλάκιση τοῦ προστάτη καὶ μόνου ἐργαζόμενου ἄνδρα ἢ ἀπὸ ἀποζημιώ- σεις καὶ ἐξόφληση χρεῶν καὶ δὲν ἔχει ἄλλους πό- ρους. Τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα βαραίνουν τότε στὴ ζωὴ τῆς οἰκογένειας ἐκείνης ποὺ ὁ πατέρας συνήθως ἢ ἄλλα μέλη τῆς φυλακίζονται. Καὶ ὅσοι σπεύδουν νὰ βοηθήσουν θὰ πρέπει νὰ ὑπολογί- ζουν χρήματα γιὰ τὸ νοῖκι, γιὰ τὴ διατροφή, γιὰ τὰ ρούχα γιὰ τὰ φάρμακα καὶ ἄλλα χρειώδη ποὺ πρέπει νὰ καλυφθοῦν μὲ ἔξωθεν βοήθεια. Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογένειας συρρικνώνεται μὲ τὴν ἔλλειψη οἰ- κονομικῶν μέσων. Τὰ χρήματα δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τοὺς ἔξω, ἀλλὰ καὶ δὲν περισσεύουν γιὰ νὰ βελ- τιώσουν τὴ ζωὴ καὶ τῶν μέσα.

Κοινωνικὸ στίγμα

Οἱ ἔξω ἀντιμετωπίζουν καὶ ἄλλου τύπου προβλήματα. Ἡ φυλάκιση ἀποτελεῖ ἓνα *στίγμα κοινωνικοῦ τύπου* τόσο γιὰ τὸν ἴδιο —τὸ διαπι- στώνουμε στὶς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει ὡς ἀποφυλακιστέος γιὰ νὰ βρεῖ δουλειὰ ἢ κάποια θέση στὴν κοινωνία— ὅσο καὶ γιὰ τὴν ὑπόλοιπη τὴν οἰκογένεια. Οἱ γείτονες τοὺς ἀποφεύγουν, οἱ

ἴδιοι μετροῦν τὴν «καλημέρα». Οἱ συμμαθητὲς πολλὰς φορές ρωτοῦν πειρακτικὰ γιὰ τὸν ἀπόν- τα πατέρα.

Ὁ *κοινωνικὸς στιγματισμὸς* παραμένει καὶ σήμερα τόσο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν κρατούμενο ὅσο καὶ γιὰ τὴν οἰκογένειά του, ἄσχετα ἂν ὁ σωματι- κὸς στιγματισμὸς μὲ πυρακτωμένο σίδερο στὸ μέτωπο τῶν καταδικαζομένων ἔχει ἀπαγορευθεῖ ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου μὲ τὸ αἰτολο- γικὸ ὅτι «τὸ εἶδος τοῦ προσώπου ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ κάλλους», τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ ἀτιμάζεται³.

Ἡ *ὁμορφὴ γυναίκα τοῦ φυλακισμένου*, στὸ ὁμώνυμο ποίημα τοῦ Στρατῆ Χατζηπαναγιώτη, περιφέρεται μὲ σκεπασμένο πρόσωπο, κανεὶς νὰ μὴ τὴ δεῖ, «μετρᾷ» τὴν καλημέρα, κρύβει τὴν ὀ- μορφιά τῆς ποὺ πλάσθηκε κατ' εἰκόνα τοῦ οὐρα- νίου κάλλους⁴.

Τὴ μέριμνα γιὰ τὴν οἰκογένειά του καὶ τοὺς ἀγαπημένους του κυρίως ὡς πρὸς τὸ κοινωνικὸ στίγμα ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς προξενήσει, ἐκφρά- ζει κι ὁ «ἐγκλειστος» λογοτέχνης Χαράλαμπος Τσαουσιδῆς στὸ ποίημα ποὺ θυμίζει δημοτικὴ μοῦσα καὶ ἐπιγράφεται: *Στὴ μάνα μου*⁵.

(Συνεχίζεται)

* Εἰσήγηση στὴν Ἡμερίδα στελεχῶν Ἱ. Μητροπό- λεων «περὶ τῶν ἐν φυλακαῖς ὄντων», μὲ θέμα: «Ἡ ποι- μαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς φυλακαῖς: δια- πιστώσεις-προοπτικαὶ διὰ μίαν καλύτεραν ποιμαντικὴν ἀντιμετώπισην τοῦ θέματος», ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θεῖας Λατρείας καὶ Ποιμαντι- κοῦ Ἔργου στὴν Αἶθουσα Τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τὸ Σάββατο 26 Ἰουνίου 1993. Ἡ Ἡμερίδα τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπι- σκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

1. Πρόκειται γιὰ τὴ μέθοδο *συζήτηση 66* γιὰ τὴν ὁποία βλ. στὸ βιβλίό μου *Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλονύμφων*, Ἀθήνα 1971, σ. 138-139.

2. Μικρότερα ἀποσπάσματα παραμένουν στὸ κυ- ρίως κείμενο. Ἐκτενέστερα θὰ δημοσιευθοῦν στὸ τέλος τῆς παρουσῆς εἰσηγήσεως μὲ τὴ μορφή *ἀνθολογίου*. Τὰ περισσότερα σταχυολογήθηκαν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ αἰδου. π. Ἀντωνίου Καλλιγέρη, συνεργάτη μας στὴ συγκρότηση τοῦ *Ἀρχείου Ποιμαντικῆς Γάμου καὶ Οἰ- κογενείας*, καὶ ἐπισημάνθηκαν στὸ περιοδικὸ «Φίλοι Φυλακισμένων» ποὺ ἐκδίδει ὁ Σύλλογος συμπαραστά- σεως κρατουμένων «Ὁ Ὀνήσιμος», ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὰ μεταφέρουμε.

3. Θεοδοσιανὸς Κώδιξ VIII, 40,2 στὸ βιβλίό τοῦ Γ. Καψάνη, *Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων*, Ἀθήνα 1969, σ. 32.

4. Τὸ ποίημα δημοσιεύτηκε στὸ *Ἡμερολόγιο 1989* τοῦ «Ὀνήσιμου». Βλ. Ἀνθολόγιο.

5. «Φίλοι Φυλακισμένων», τεύχος 8, Ἰανουαρίου- Μαρτίου 1987, σ. 13. Βλ. Ἀνθολόγιο.

Η ΕΝΟΡΙΑ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΟΚΡΑΤΙΑΣ (1330-1797)*

Του Πρεσβυτέρου κ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΖΑΜΠΕΛΗ

Για την ιστορία και την ορθότερη κατανόηση των εκκλησιαστικών πραγμάτων της εποχής θα πρέπει να αναφέρουμε και τούτο. Πριν εφαρμοσθεί ο κανονισμός του Σαγρέδο (1755) δεν υπήρχε συγκεκριμένος νόμος, ο οποίος διακανόνιζε τα εκκλησιαστικά πράγματα. Ο επίσκοπος τώρα είχε τον πρώτο λόγο για την ευταξία και την εὐνομία της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Οἱ Ἐνοριῖτες ἐγγράφονταν στοὺς καταλόγους κάποιου ἰ. Ναοῦ ὕστερα ἀπὸ δική τους αἴτηση, ἀφοῦ ἀπεφάσιζε γι' αὐτὸ ἡ «Συναδελφότητα» καὶ ἐπικύρωνε τὴν ἀπόφαση ὁ ἐπίσκοπος. Οἱ ἐφημέριοι, «ὄσοι εἶχαν δικαίωμα ψήφου ἐν τῷ ναῷ ἐφημέρευον δικαιοματικῶς καὶ χωρὶς ἐκλογῆς, ἕκαστος ἀνὰ μίαν ἐβδομάδα, ἀπολαμβάνοντες τὰ κατὰ ταύτην τυχερὰ. Εἶτα ἐκράτησε τὸ σύστημα ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ ἐν ἀπαρτίᾳ τυγχάνοντος ἐκλογικῆς σώματος, παρουσία πολλὰκις τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου ἐκαστοτε ἀναθεωρουμένου καὶ ἐκκαθαριζομένου»³¹.

Ἔτσι ἡ ἐνοριακὴ κοινότητα τῶρα διοικεῖται ἀπὸ τὸν λαό, παραμερίζοντας τὴν ὑπεύθυνη ἡγεσία τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Στὸ σημεῖο, δηλαδή, αὐτὸ παρατηρεῖται μὴ θολὴ μορφή ἐκπροτεσταντισμοῦ, δίχως ποτὲ αὐτὴ ἢ τακτικὴ νὰ ἐπηρεάσει τὸ ὕφος καὶ τὸ δόγμα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν μὴ μορφή ἐνορίας, πὺ ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς μὲ στόχο —πιστεύουμε— τὴν διαβρωτικὴ προέλαση τῶν ποιμαντικῶν σχεδίων τῆς Λατινικῆς πίστεως, διὰ μέσου τῶν λαϊκῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχαν βαθεῖα καὶ ὀλοκληρωμένη γνῶση τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας καὶ ζωῆς, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ἀντιστέκονται στὰ ἐπικίνδυνα «πνευματικὰ» παιχνίδια τῶν Εὐρωπαίων χριστιανῶν κατακτητῶν.

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ἀκόμη, ὅτι ἡ ἰδιόμορφη δομὴ τῆς ἐνορίας ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν σύνθεσή της. Ἡ ὁποία θέλει τὸν λαό, πὺ ἀνήκει σ' αὐτή, διαχωρισμένο. «Τὴν ἐνορία», δηλαδή, «σχηματίζουσιν ἑταῖροι, πὺ ὀνομάζονται συναδελφοὶ ἢ ἀδελφοὶ καὶ ἐνοριῖτες. Οἱ συναδελφοὶ ἔχουσιν δικαίωματα ταφῆς καὶ ὄλων τῶν μυστηρίων στὸ συναδελφικὸ ναό, πὺ ὀνομάζεται καὶ πατρικὸς, καὶ μεταβιβάζονται τὰ δικαίωματα στοὺς ἀπογόνους κληρονομικά. Ἀντίθετα οἱ ἐνοριῖτες μποροῦν ν' ἀποκτήσουν μερικὰ δικαίωματα σὲ συναδελφικούς ναοὺς, ὄχι ὅμως τὴν ἰδιότητα τοῦ συναδελφου. Οἱ συναδελφοὶ μποροῦν ν' ἀποκτήσουν τάφο σ' ἄλλο

ναό, δὲν μποροῦν ὅμως νὰ στερήσουν τὸν πατρικὸ ναὸ ἀπὸ τὰ δικαίωματα τῶν μυστηρίων»³².

Καὶ πάλι ὅμως ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία — κλῆρος καὶ λαὸς — στὴν πλειοψηφία της ἀντιστάθηκε στὸ νέο ἐνοριακὸ σύστημα. Δέχθηκε τὴν καινούργια ρύθμιση τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, δίχως νὰ ὑποταχθεῖ στὴν προκλήση τῆς ἀλλοίωσης τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος. Ἡ ἀλλαγὴ δὲν ἦταν οὐσιαστικὴ. Ἦταν ἐξωτερικὴ καὶ ἐξαναγκαστικὴ. Γιὰ τὸν λόγο ἀκριβῶς αὐτὸν, ἐνῶ ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ βλέπουμε ἀποδοχὴ τῶν ρυθμίσεων πὺ θεσπίζει γιὰ τὴν ἐνορία ὁ κατακτητὴς, ἀπὸ τὴν ἄλλη βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μίᾶ καταπληκτικὴ πνευματικὴ συσπείρωση τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου γύρω ἀπὸ τὴν ἐνορία του, ὅπως αὐτὴ εἶναι σχηματοποιημένη. Ἡ συσπείρωση αὐτὴ ἀπλώνεται, σὰν ἀλυσίδα ἐνότητας, μέχρι τὸν τοπικὸ Ἐπίσκοπο καὶ κατ' ἐπέκταση μέχρι τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη στὴν ἀμεση δικαιοδοσία καὶ ἐξάρτηση τοῦ ὁποῖου ἀνήκει τῶρα ἡ Ἐκκλησία τῆς Λευκάδας.

Πάντοτε, βέβαια, οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ νησιοῦ προσπαθοῦσαν νὰ δημιουργοῦν τὴν ἐνορία σὲ ζωντανὴ «κοινωνία ἀγάπης» καὶ ἀλήθειας. Ἡ συχνὴ ἀναφορὰ πολλῶν ἱεραρχῶν, μὲ ἐγκυκλίους, στὸν θετικὸ τρόπο ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ ζωῆς τῶν ἐφημερίων εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐνδιαφερόντος τους γιὰ τὸν «εὐπερίστατο» λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Μία ἐγκύκλιος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Λευκάδας καὶ Ἀγίας Μαύρας Χρῦσανθου Ψωμᾶ (1743-1766)³³ μὲ ἡμερομηνία 10-4-1751 εἶναι ἐνδεικτικὴ:

«Ἡμεῖς Χρῦσανθος Ψωμᾶς, ἐλέω Θεῷ Λευκάδος καὶ Ἀγίας Μαύρας Ἀρχιεπίσκοπος.

Ἐπειδὴ ἀπαραίτητον ἡμῖν χρῆος μὴ ἀμελεῖν τῆς τοῦ ποιμνίου σωτηρίας, μᾶλλον δὲ φροντίζειν, μελετᾶν καὶ ἀγρυπνεῖν πρὸς τὸ καλῶς διοικεῖσθαι τὰ πάντα καὶ ἐν καταστάσει εἰρηρικῇ, διὰ τοῦτο προβλέποντες τὰ κατ' ἔτος ἀνυπόφορα καὶ μεγάλα σκάνδαλα ὁποῦ συμβαίνουν εἰς διαφόρους καιροὺς ἐν τῇ περιβλέπτῳ ταύτῃ Κοινότητι καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν Ἱερέων τοῦ Κλήρου καὶ λοιπῶν καὶ ἐπομένως τῶν κατὰ καιρὸν Κυβερνητῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ζητούντων τόπους εἰς τὴν λιτανεῖαν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὡσὰν καὶ εἰς ἐκείνην τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐπιθυμόντας ἢ ταπεινότης ἡμῶν νὰ ἡσυχᾶσιν κάθε σκάνδαλον καὶ σύγχισιν, ὁμοίως νὰ ἀκολουθᾶ κάποια εὐταξία καὶ ὑποταγὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ποιμένα, διορισμένοι ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ εὐλαβὴ καὶ σεβάσμιμα δεκρῆτα τοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 276 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

Γαληνοτάτου Πρέντζιπε, έννοήσαμεν άναγκαίον διά ταις άνωθεν αίτιαϊς νά διορισώμεν τά κάτωθεν γεγραμμένα κεφάλαια.

Α - Νά είχαν μάς δώσει εις φώς πάντες οί Έφημέριοι ταύτης τής πόλεως ποίοι από τούς χριστιανούς είναι εις τού κάθε ένός την Ένορίαν όπου ζούν παρνόμως κρατούντες μοιχαλίδας, ή έν γάμω και παλακίδας, ή άγαμοι, καταφρονούντες την έντολήν του Κυρίου ου μοιχεύσης και τά έξής.

Β - Οί αύτοι Έρεϊς νά είναι άείποτε και νά θεωρούν με άνοικτόν όμμα τούς ένορίτας τους, νά νοθευτούν, νά έλέγχουν και νά παρακινούν διά νά έρχωνται εις τας άκολουθίας άει και περισσότερον εις την θείαν Έρουργίαν, ως έχουν τó χρέος και ως μέλλει δούναι λόγον τώ ήμετέρω Δεσπότῃ περι αυτών.

Γ - Οί Έρεϊς τής ήμετέρας Έπαρχίας όπου κρατούν και έφημερεύουν ένορίας εις διορίαν ήμερών είκοσι νά φτιάσουν άρτοφόρια διά νά κρατούν εις αυτά τόν άγιον άρτον όπου είναι τó τίμιον σώμα του Ίησού Χριστού, κλείνοντάς τα με σιδηρόν κλειδίον και νά έχουν κανδύλαν άκοίμητον του άγιου άρτου, όμοίως και τά άντιμίσια νά είναι σφα και χωρίς τινά βλάψιμον.

Δ - Άπαντες οί Έφημέριοι νά προσέχουν νά μη γίνωνται άρπαγες και πλεονέκτες άρπάζοντας ένας του άλλου τούς ένορίτας και κάνουν Έροπραξίας εις όσπήτια έξω τής ένορίας τους, βαπτίσια και συνοικέσια τά όποία πρέπει και κατά Νόμον τής έκκλησίας όπου έχει τόν τάφον και μνημείον του όσπητίου όπου μέλλει γενέσθαι τó συνοικέσιον, ή βαπτίσιον.

Ε - Εις ταις Λιτανείες όπου συνειθίζονται κατά την ήμέραν του Μεγάλου Σαββάτου και τής Λαμπράς, εάν συνεβή και σμίξουν δύο έκκλησίαις έχοντας παρόν την είκόνα τής έκκλησίας και την Ούρανίαν, πάραντα νά λαμβάνη την προτίμησιν και τόν τόπον εκείνη όπου έπροοικοδομήθη και έπροσφραγίσθη και έτζη ή αύτη τάξις νά σώζεται και επικρατεί και εις ταις λοιπαίς, φυλαττομένης τής ήμετέρας Άρχιεπισκοπής, ή όποία και άπόντας μας νά προκρίνεται και νά επέχη πάσαν τιμήν και τόπον τών άλλων ως θρόνος και μητέρα αυτών.

Σ - Εις όλαις ταις Έραϊς σύναξαις τών Έρεών νά προτιμώνται τά υποκείμενα όπου έχουν τά έκκλησιαστικά αξιώματα με Έρολογίαν και τάξιν έκκλησιαστικήν, όμοια νά είναι και νά χαίρεται την τιμήν και τόν τόπον τó όφάκιον του Άρχιμανδρίτου ως περιέχει τó δεκρέτο τó δοσμένο 1725 Ίανουαρίου 30, μήν ήμπορώντας εις διαφορετικόν τρόπον ως συνειθισμένον εις τέτιαν τάξιν, οί δέ λοιποί Έρεϊς νά έχη ό

καθείς την τιμήν του και νά προτιμάται ό παλαιότερος διά την Έρωσύνην, όμοίως και οί Έρομόναχοι νά προτιμώνται τών κατά κόσμον Έρεών ως άνότεροι εις τó σχήμα κατά τόν Έρόν Διονύσιον Άρεοπαγίτην.

Ζ - Εις τó έξής οί Έρεϊς του Κλήρου νά έρχωνται έμπροσθεν ήμών εις τρεις ήμέρας τής έβδομάδος, την Κυριακήν, την Τρίτην και την Πέμπτην διά άναγκαίων Έκκλησιαστικών υποθέσεων.

Η - Οί αύτοι Κληρικοί όμοι με τούς έπιλοίπους Έφημερίους, ένδεδυμένοι όλοι τά ράσα τους, νά έρχωνται νά συνοδεύουν την Άρχιερατικήν Άξίαν εις τας έπίσημους έορτάς και δοξολογημένας, διά νά εισέρχεται εις την έκκλησίαν, τόσον εις τόν έσπερινόν, όσον και εις την λειτουργίαν, συνοδευοντάς τον όμοίως και έπειτα από τής αυτης άκολουθίας διά νά στρέφη εις τόν ίδιον αυτου οίκον.

Θ - Τινάς Έρευσ του Κλήρου νά μην ήμπορη νά στέκη, παρόν τής ήμετέρας Άξίας, υποκάτω τής Ούρανίας (μπαλδακήν λεγόμενον) εις καιρόν Λιτανείας, προπορευόμενοι έμπροσθεν πάντες δύο ό καθ' εις εις τόν τόπον του, διά νά είναι και φαίνεται χωριστή ή Άξία τής Άρχιερωσύνης ως δεσποζούσα πάντων τών υποκειμένων αυτη.

Ούτως έγνωρίσαμεν και ούτως δικαίως άποφαινόμεθα διά τó ειρηνικόν, εύσταρπές και άσκανδάλιστον, όπως τοίς μεν εύπειθοῦσι και μη έναντιοιμένοις τοίς ήμετέροις προστάγμασι ειρήνην, εύλογία και έλεος, τοίς δέ άπειθοῦσι και στασιασταίς, ου μόνον ή στέρησις τών αυτών χαρίτων, αλλά νά τούς γένηται και προτζέσο διά νά παιδεύωνται κατά τούς νόμους, δίδοντας ό καθείς άπειθής όπου θέλει εύρεθῃ εις την άφεντικήν κάσα ριάλια εκατόν ν° 100 εις διόρθωσιν αυτου και παράδειγμα τών λοιπών. Τό παρόν εσται καταστρωμένον έν τώ κωνδικῷ τής έκκλησίας ήμών του έχειν την ένέργειαν αυτου.

Έδόθη 10 Άπριλίον 1751 έ. π. - Άμαξική.

† Ό Λευκάδος και Άγίας Μαύρας Χρύσανθος, Άρχιεπίσκοπος»³⁴.

(Συνεχίζεται)

31. Ήλία Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακά σύμμικτα, τ. Β' σελ. 77.

32. Δημητρίου Χρ. Καπαδόχου, Ή άπονομή... σελ. 47.

33. Ίστορικό άρχείο Λευκάδας.

34. Περισσότερα για τόν Έραρχη αυτον υπάρχουν: Άρχιεπίσκοπος Λευκάδος και Άγίας Μαύρας Χρύσανθος Φωμάς, Ό έπίσκοπος τής ποιμαντικής άγωνίας, «Έκκληκή Άλήθεια», άρ. φύλ. 329, 331, 332, 333.

Ἡ μεταστροφή τῆς Beate ΠΩΣ ΒΡΗΚΕ ΤΗΝ ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΙΣΤΗ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

Ἀνθούσης μοναχῆς, τῆς Ἱ. Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ Πάτμου

Τότε ἦταν πού παρουσιάστηκε μιὰ εὐκαιρία νὰ πάμε με μιὰ ομάδα φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης στὴν Κρήτη, με διοργανωτὴ τῆς ἐκδρομῆς τὸν π. Παντελεήμονα, ἕνα στρατιωτικὸ ἱερέα, πρεσβύτερο (με τὴν πρεσβυτέρα του καὶ τὶς κόρες του). Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐκδρομῆς γνώρισα ἀπὸ κοντὰ ἕναν ὀρθόδοξο ἱερέα, ἕνα πνευματικὸ πατέρα, πνευματικὸ σ' ὅλη τὴν ομάδα. Ἀπερίγραπτα ἐντυπωσιάστηκα ἀπὸ τὴ στοργικὴ του φροντίδα γιὰ ὅλους τοὺς νέους καὶ γιὰ μένα, πού ἤμουν μιὰ ξένη. Πῶς χωροῦσε ὅλους ἢ καρδιά του; Ἀλλὰ παρατήρησα, ὅτι καὶ τὰ παιδιά ὅλα προσπαθοῦσαν νὰ με καλοκαρδίσουν, μιλώντας μου στὴ γλώσσα πού ὁ καθένας γνώριζε καὶ προπάντων με τὴ γλώσσα τῆς καρδιάς. Ἐνοιωσα τότε πολλὴ ἀγάπη γιὰ ὅλους αὐτοὺς, ἀλλὰ δὲν σκεφτόμουν ἀκόμη νὰ γίνω Ὁρθόδοξη.

Μετὰ τὴν Κρήτη με τὶς φίλες μου ἐπισκεφτήκαμε τὴν Πάτμο, τὸ Μοναστήρι τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ». Ἐκεῖ οἱ ἀδελφές καὶ ἡ Γερόντισσα, ἡ Ἡγουμένη, με δέχτηκαν με ἀνοιχτὴ καρδιά καὶ πολλὴ ζεστασιά. Στὴν λατρεία μέσα στὴν ἐκκλησία ἦταν δύσκολο γιὰ μένα νὰ καταλαβαίνω τί γινόταν, γιατί δὲν ἤξερα τὴ γλώσσα καὶ δὲ γνώριζα τίποτε σχεδὸν γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη λατρεία. Ὁ π. Ἡλίας, ὁ πνευματικὸς τῆς Μονῆς, ὅταν τὸν πλησίασα καὶ μίλησα μαζί του γιὰ τὰ πνευματικά μου προβλήματα, μεταξὺ τῶν ἄλλων μοῦ εἶπε, ὅτι ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν ἐρχεται μετὰ τὴν ἐξομολόγηση. Αὐτὸ ἦταν ἕνα σὸκ γιὰ τὴν φίλη μου. Τὶς ἁμαρτίες μου τίς εἶχα φανερώσει μόνη μου στὸν Κύριο με τὴν προσευχή μου καὶ ἤμουν βέβαιη ὅτι εἶχα συγχωρηθεῖ. Ὅμως τώρα ἀναλογιζόμουν τίς ἁμαρτίες μου καὶ αὐτὸ δὲν με ἄφηνε νὰ ἡσυχάσω. Σκεπτόμουν ὅτι γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς με ἔφερε στὴν Πάτμο, γιὰ νὰ μελετήσω καλύτερα τὸ πρόβλημά μου. Ἐτσι ὅταν ἔφυγαν οἱ φίλες μου ἀποφάσισα νὰ μὴ τίς ἀκολουθήσω στὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς, ἀλλὰ νὰ μείνω περισσότερο στὴν Πάτμο γιὰ νὰ τακτοποιηθῶ πνευματικά. Ἡ φίλη μου ἡ Ἄννα μοῦ ἔκαμε μόνον μιὰ σύσταση: «πρόσχε, μὴ κάνεις κηρύγματα —προτεσταντικά ἐννοεῖται— στὶς ἀδελφές!». Γιατὶ πράγματι εἶχα συνήθεια καὶ διάθεση νὰ κάνω κηρύγματα... ἀλλὰ ὅσο καιρὸ βρέθηκα μαζί τους, παράξενο, δὲν σκέφτηκα οὔτε μιὰ φορὰ αὐτό. Ἀντιθέτως μέσα στὸ περιβάλλον τὸ μοναστηριακὸ πού ζοῦσα με τὶς ἀδελφές, παρακολουθώντας τίς ἱερὲς ἀκολουθίες στὸ ναό, ἀτενίζοντας τίς ἰ. εἰκόνες, μέσα στὴν κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἰ. θυμιάματος καὶ τῆς ψαλμω-

δίας ἄρχισα νὰ ἐξοικειώνομαι με τοὺς ἁγίους καὶ με τὴν Παναγία, πού στὴν ἀρχὴ εἶχα μιὰ πραγματικὴ ἀλλεργία γι' αὐτήν! καὶ νὰ προσανατολιζομαι στὴν μεταστροφή μου πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη.

Ἐκεῖνο τὸ διάστημα ἐπισκέφτηκε τὸ Μοναστήρι ὁ τότε Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ τώρα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κων/πόλεως Βαρθολομαῖος καὶ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω γιὰ λίγο μαζί του γιὰ τὰ πνευματικά μου προβλήματα. Πῆρα τότε ἀρκετὴ βοήθεια στὴν ἀπόφασή μου νὰ γίνω Ὁρθόδοξη.

Μιὰ ἄλλη συγκυρία ἦταν τὸ ὅτι στὴ Μονὴ ἐκεῖνες τίς ἡμέρες ἐγινε ἡ Βάπτισή μας οἰκογενεῖας (γονεῖς με τὰ τρία παιδιά τους, Γερμανικῆς ἐθνότητος) Καθολικοῦ δόγματος στὴν Ὁρθόδοξη πίστη. Ὅπως μᾶς εἶπαν οἱ γονεῖς, ἐνοιωθάν ἕνα κενό, κάτι τὸ νεκρὸ στὴ δική τους Καθολικὴ Ἐκκλησία. Εἶχαν ἐπισκεφθῆ τὴν Ἑλλάδα, φιλοξενηθήκαν σὲ Μοναστήρια, γνώρισαν τὴν Ὁρθόδοξη λατρεία καὶ κατηχήθηκαν ἐπὶ ἀρκετὸ διάστημα στὴν Ὁρθόδοξη πίστη. Αὐτοὶ φιλοξενούνταν ἐπίσης στὸ Μοναστήρι καὶ τὴν τελευταία ἐβδομάδα πρὸ τῆς βαπτίσεώς τους παρακολούθησα τὸ τελευταῖο στάδιο τῆς Κατηχήσεώς τους. Σ' αὐτὸ με βοήθησε ἕνας Γερμανὸς συμπατριώτης μας πού ἦταν ὁ διερμηνεὺς ἀνάμεσα σὲ μᾶς τοὺς Γερμανοὺς καὶ στοὺς Πνευματικὸς τὸν π. Ἰγνάτιο Τριάντη καὶ τὸν π. Ἡλία Καλαντζή. Ὁ συμπατριώτης μας κ. Μιχαὴλ C., Ὁρθόδοξος, ἦταν προτεσταντής. Σπουδάζοντας Θεολογία στὴν πατρίδα του ἀνακάλυψε τοὺς Πατέρες τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Βρῆκε θησαυρὸ σ' αὐτοὺς, ὅπως χαρακτηριστικὰ εἶπε. Ἡ μελέτη αὐτῆ τῶν Πατέρων στάθηκε ἡ σωτηρία μεταστροφή του στὴν Ὁρθόδοξη. Μετὰ τὴ μεταστροφή του ἦρθε στὴν Ἑλλάδα καὶ τώρα σπουδάζει στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, κατέχοντας ἄριστα τὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα.

Παρακολούθησα λοιπὸν τὴν τελευταία φάση τῆς Κατηχήσεώς τους πού συνετέλεσε νὰ διαλυθοῦν καὶ οἱ τελευταῖες ἀπορίες μου καὶ δισταγμοὶ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Παρακολούθησα με πολλὴ εὐλάβεια τὴν Βάπτισή τους, πού ἐγινε στὴ θάλασσα τοῦ ἡσυχαστηρίου Κουβάρι. Τέλος ἔπειτα ἀπὸ ἐγκάρδια καὶ ἐπίμονη προσευχὴ με τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πῆρα τὴν εὐλογημένη ἀπόφαση νὰ γίνω Ὁρθόδοξη.

Μετὰ τὴν ἀπόφασή της αὐτὴ πῆγε ἡ Beate γιὰ λίγες μέρες στὴν πατρίδα της νὰ τακτοποιήσῃ μερικὲς ἐκκρεμότητες, χωρὶς νὰ κοινολογήσῃ τίποτε στοὺς δικούς της. Ὑστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα ἐπέστρεψε στὴν Πάτμο, ὅπου μετὰ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῆς Κατηχήσεως, ἕνα πρωινὸ στὶς 27.10.90 δέχτηκε τὸ Ἅγιο Βάπτισμα

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 264 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

Η ΙΒ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τού κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, θεολόγου

Β. Ὁ ἅγιος Πατὴρ θέτει τὸ ἐρώτημα τοῦ ποῖος ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Καλεῖ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ πιστοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ἡ παρούσα Κατήχσις, νὰ δώσουν βαρῦτητα, ὄχι εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἰδίου, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποπτευθοῦν αὐτὸν διὰ σοφίσματα. Ὡς ἔρεισμα τῶν ὄσων θὰ εἴπῃ προσάγονται αἱ προφητεῖαι. Ἐὰν οἱ πιστοὶ δὲν δεχθοῦν τὰς μαρτυρίας τῶν προφητῶν, τότε νὰ μὴ πιστεύουν εἰς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου. Ἐὰν δὲν πεισθοῦν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ τόπου καὶ χρόνου Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, δὲν πρέπει νὰ δεχθοῦν οὗτοι μαρτυρίαν ἐξ ἀνθρώπων. Διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποπτευθοῦν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶναι παρὼν καὶ διδάσκει, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος προεφητεύθη πρὸ χιλίων ἐτῶν ἢ καὶ περισσοτέρων.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος προτρέπει λοιπὸν τοὺς πιστοὺς νὰ ἀναζητήσουν τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ Σάρκα Γεννή-

σεως τοῦ Χριστοῦ «ἐπὶ τὸ πρῶτον τῶν γραφῶν βιβλίων»⁹. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος χάριν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ «ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον»¹⁰. Ὁ ἥλιος λάμπει μὲ λαμπρότητα ἀκτίνας, ἀλλὰ ἔχει δημιουργηθῆ διὰ νὰ φωτίσῃ τὸν ἄνθρωπον. Τὰ ζῶα ἐδημιουργήθησαν, διὰ νὰ ὑπηρετοῦν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ δένδρα, προσθέτει ὁ ἅγιος, καὶ τὰ χόρτα ἔχουν δημιουργηθῆ χάριν τῆς ἀπολαύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πάντα ἔχουν δημιουργηθῆ «καλὰ»¹¹, ἀλλὰ οὐδὲν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς ἀψύχου ἢ ἐμψύχου κτίσεως τυγχάνει εἰκὼν Θεοῦ πλην τοῦ ἀνθρώπου. Πάντα τὰ λοιπὰ δημιουργήματα ἐδημιουργήθησαν μόνον διὰ τοῦ Θεοῦ Προστάγματος, ἐνῶ μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη δι' αὐτῶν τούτων τῶν Θεῶν χειρῶν κατόπιν τῆς Θείας ρήσεως «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»¹². Ἐὰν τιμᾶται τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐπιγείου βασιλέως, πολὺ περισσοτέρον ἔχει

μέσα στὰ νερὰ τῆς θάλασσης τοῦ Κουβαριοῦ. Στὸ Μυστήριον ἔλαβαν μέρος τρεῖς ἱερεῖς, ὁ π. Ἰγνάτιος, ὁ π. Ἡλίας καὶ ὁ π. Νικόλαος Γιαμαῖος (Πάτριος). Τὴν νεοφώτιστη τὴν συνόδευσαν στὸ Ἱ. Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος οἱ ἀδελφὲς τῆς Μονῆς «Εὐαγγελισμοῦ» μετὶ τῆς προσευχῆς τους. Ἔλαβε τὸ ὄνομα Φωτεινὴ, διαλεγμένο γιὰ τὸ ρόλο ποὺ εἶχε παίξει στὴν μεταστροφὴ τῆς ἢ συνάντησις τοῦ Κυρίου μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα (τὴν κατόπιν ἁγ. Φωτεινὴ) παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ὅπου ὁ Θεὸς ἀποκαλύφθηκε σὲ μιὰ ἁμαρτωλῆ. Μετὰ τὴ Βάπτισίς τῆς ἔλαβε καὶ τὸ Ἅγιο Χρῖσμα καὶ τέλος ὄλοι ἐν πομπῇ χαρισμοῦν ψάλλοντες τὴν Δοξολογίαν ἀνηφόρισαν τὴν πλαγίαν τοῦ Κουβαριοῦ μέχρι τὸν ἰ. ναὸ τοῦ ἁγ. Ἰωσήφ, ὅπου τελέσθη ἡ θ. Λειτουργία. Μετὰ τὸ τέλος τῆς θ. Λειτουργίας ὄλοι οἱ παρευρισκόμενοι μετέλαβαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων προσελθούσης πρώτης τῆς νεοφώτιστης Φωτεινῆς μετὰ τῆς ἀναδόχου τῆς, μετὰ τὸν λευκὸν ὡς χιόνα χιτῶνα, ποὺ ἀκριβῶς συμβόλιζε τὴ λευκὴ κεκαθαρμένη ψυχὴ τῆς ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα καὶ ἀπ' ὄλες τῆς ἄλλης ἐπίκτητες ὡς ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ἁμαρτίας τῆς. Ἦταν τρισευτυχισμένη, ἔπειτα ἀπὸ πολλὴν ἀγῶνα καὶ δάψα ἐπὶ τέλους εἶδε «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν» εὗρε πίσιν ἀληθῆ».

Κατόπιν ἐπέστρεψαν ὄλοι στὴν ἰ. Μονὴ τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ὅπου ἐκεῖ ὑποδέχθησαν τὴν νεοφώτιστη Φωτεινὴ μετὰ ἀλαλαγμὸν χαρᾶς. Οἱ καμπάνες κρούονταν χαρμόσυνα, τὰ σήμαντρα κρατοῦσαν τὸ ἰσοκράτημα καὶ τὰ τάλαντα ἠχοῦσαν ὡς πέρα μακριὰ στοὺς βυζαν-

τινοὺς βράχους τῆς Πάτμου, τῆς ἱερᾶς νήσου τοῦ Παρθένου Ἁγαπημένου μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐνοιωθες τὴ γῆ νὰ συγχαίρει μετὰ τὸν οὐρανὸ γιὰ μιὰ ψυχὴ ποὺ ἔπειτα ἀπὸ τόσες ἀναζητήσεις καὶ ταλαιπωρίες πνευματικῆς ἐπιτέλους, τοῦ Θεοῦ συνεργούντος, βρῆκε τὸν ἀληθινὸ δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὴν βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Ἄφου πέρασαν οἱ πρώτες ἐντονες συγκινήσεις τῆς, ἡ Φωτεινὴ πῆρε τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεις τῆς. Δηλ. νὰ παραμείνῃ στὴν Πάτμο, στὴ Μονὴ γιὰ νὰ παρακολουθῆ τὴν Ὁρθόδοξη λατρεία, ἐπειδὴ στὴν πατρίδα τῆς, στὴν πόλιν ποὺ ἔμενε δὲν εἶχε Ὁρθόδοξη ἐκκλησία. Ἄρχισε νὰ μαθαίνῃ τὰ Ἑλληνικά, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ συμμετέχῃ στὶς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Τελικὰ πῆρε καὶ ἄλλη ἀπόφασις νὰ γίνῃ καὶ Μοναχῆ.

Τώρα ἡ Φωτεινὴ, γνήσια Ὁρθόδοξη, ζώντας μέσα στὸ Μοναστήριον, ἤρεμη, εἶναι εὐτυχισμένη μετὰ τὸν Χριστὸν τὸ λυτρωτὴ τῆς. «Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ» (Ψαλμ. 1,3). «Οὐδεὶς Θεὸς Μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὺ εἶ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος».

Μήπως λοιπὸν πέρα ἀπ' τὰ νησιώτικα ἀκρογιάλια μας οἱ Εὐρωπαῖοι ἀναζητοῦν ὄχι μόνον διασκέδαση, ἀλλὰ τὴ ζωὴ ποὺ τοὺς λείπει; Ἡ περιγραφή τῆς μεταστροφῆς τῆς νεαρῆς Γερμανίδας ἀπὸ τὸν Προτεστантиσμὸν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πολλὰς ἀπαντήσεις δίδει καὶ πολλὰς ἀπορίες ἰκανοποιεῖ. (Τέλος)

τιμήν ἢ λογικὴ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Δυστυχῶς, τοῦτο τὸ τιμώτατον δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχαιρεν ἐν τῷ Παραδείσῳ, ἐξέβαλεν αὐτοῦ ὁ φθόνος τοῦ Διαβόλου. Οὗτος ἠύχαριστεῖτο, ἐπειδὴ οἱ φθονηθέντες ἄνθρωποι ἐξέπεσαν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ διαιωνίζεται. Ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν ἐνταῦθα ἐνδιαφέρονται τινες πτυχὰι τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περὶ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ὁ Διάβολος παρεκίνησε πρὸς τὴν πῶσιν πρῶτον τὴν γυναῖκα «ὡς ἀσθενεστέρα»¹³. Σημειώνει ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὁ P. Evdokimov ὅτι «ἡ γυναῖκα ἦταν τὸ πιὸ δεκτικὸ καὶ τὸ πιὸ εὐαίσθητο ὄργανο γιὰ τὴν κοινωνία ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο. Ἐπομένως, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Σατανᾶ, ἔπρεπε νὰ τραυματισθῆ ἡ θρησκευτικὴ αὐτὴ ἀρχὴ τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ἡ γυναῖκα, προκειμένου ἔπειτα νὰ διαφθαρεῖ γενικὰ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ πράγματι, μετὰ τὴν πώση τῆς Εὔας, ὁ Ἀδὰμ δὲν ἐκδήλωσε καμιά δυσκολία νὰ τὴν ἀκολουθήσει. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι στὴ θρησκευτικὴ σφαίρα ἡ γυναῖκα εἶναι τὸ ἰσχυρὸ φύλο»¹⁴. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ P. Evdokimov συνίσταται εἰς τὸ ὅτι, κατὰ τὸν πρῶτον, ἡ γυναῖκα, εἶναι τὸ ἀσθενὲς φύλλον ἀπὸ βιολογικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπόψεως, ἐνῶ, κατὰ τὸν δεῦτερον, αὐτὴ εἶναι τὸ ἰσχυρὸν ἀπὸ θρησκευτικῆς τοιαύτης.

Ἐνδιαφέρον, ὡσαύτως, παρουσιάζει διὰ μίαν ἀνθρωπολογίαν τῆς δημιουργίας τῶν δύο φύλων ἡ ἀποψὶς τοῦ ἁγίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Διάβολος «προσηλθε... τῇ γυναικὶ ἐτι παρθένῳ οὔσῃ, μετὰ γὰρ τὴν ἀπόπτωσιν ἐκ τοῦ παραδείσου τότε ἔγνω Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»¹⁵. Λέγει ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀρχελώου κ. Εὐθύμιος: «Ἡ ἀποψὶς πὸν ὑποστηρίζεται ἀπὸ τοὺς πιὸ πολλοὺς ὀρθοδόξους κυρίως θεολόγους εἶναι ὅτι ἡ σεξουαλικὴ λειτουργία ὑπῆρχε μὲν «ἐν δυνάμει» στὰ σώματα τῶν Πρωτοπλάστων, ὅμως ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, μέσα στὸν Παράδεισον, δὲν ἔκαναν χρῆσιν τῆς σεξουαλικότητος, γιατί ἦταν «μονοτρόπως» στραμμένοι στὸν Θεὸ καὶ ἀφοσιωμένοι στὸν ἀρχικὸν τοῦ θεοῦ ἔρωτα. Ἔτσι, ἡ σεξουαλικὴ λειτουργία ἔμεινε σὲ ἀχρηστία. Στὴν περίπτωσιν δὲ πὸν οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔμειναν πιστοὶ στὸν πρῶτον τοῦ ἔρωτα καὶ τὴν πρῶτην τοῦ ἡδονῆς, στὴν ἀγαπητικὴν δηλαδὴ καὶ ἀνοδικὴν κίνησίν τοὺς πρὸς τὸν Θεόν, δὲν θὰ ἔκαναν ὀριστικὰ καμιά χρῆσιν τῆς σεξουαλικότητος, ἡ ὁποία ἔτσι θὰ περιερχόταν σὲ ἀχρηστία»¹⁶.

Μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα ὡς αἰτίας τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀναφέρονται αἱ ἠθικαὶ συνέπειαι τῆς πώσεως. Ὁ Κáιν καὶ ὁ Ἀβελ ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι διεδέχθησαν τοὺς Πρωτοπλάστους. Ἐξ αὐτῶν, ὁ Κáιν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος φονεὺς. Ὅταν ἠῤῥήθη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ ἀνομίαι αὐτῶν, ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τὸν Κατακλυσμὸν, διὰ νὰ τιμωρηθοῦν οὗτοι. Πῦρ ἔκαυσε τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων πρὸς τιμωρίαν διὰ τὰς σαρκικὰς δια-

στροφὰς αὐτῶν. Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ ἀναφερθῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἰσραὴλ ὡς τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ σημειώσῃ μετ' ἐμφάσεως ὅτι καὶ αὐτὸς παρεξέκλινε καὶ «ἐτραυματίσθη τὸ γένος τὸ ἐκλεκτόν»¹⁷. Τοῦτο θὰ ἐπιρρῶσῃ ὁ ἅγιος διὰ Βιβλικῶν παραδειγμάτων. Ὁ Μωυσῆς ἴστατο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ ταυτοχρόνως οἱ Ἰσραηλιταὶ προσεκύουν τὸν χρυσοῦν μόσχον. Ὁ Μωυσῆς παρέδιδεν εἰς τὸν λαὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ «οὐ μοιχεύσεις»¹⁸ καὶ ταυτοχρόνως ἓνας Ἰσραηλίτης ἐτόλμησε νὰ ἁμαρτήσῃ σαρκικῶς. Μετὰ τὸν Μωυσέα, ἀπεστάλησαν οἱ προφῆται, διὰ νὰ βοηθήσουν τὸν Ἰσραὴλ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς μετάνοιαν. Οὗτοι ὅμως, ἐνῶ ἐθεράπευον πνευματικῶς, ἔκλαιον, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ νικήσουν τὰ πάθη. Ἐνας ἐξ αὐτῶν, ὁ Μιχαίας, εἶπε πικρῶς: «οἱμοί, ψυχὴ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐσεβὴς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει»¹⁹. Ὁ Ψαλμωδός, λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος, ἀναφέρει περὶ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως τοῦ Ἰσραὴλ ὅτι «πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός»²⁰ καὶ ὁ προφήτης Ὡση ἀναφέρει ὅτι «ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ φόνος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεύματα κέχυνται ἐπὶ τῆς γῆς»²¹. Πάλιν εἶναι γραμμένον εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὅτι «καὶ ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις»²² καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ προσθήσῃ ὅτι οἱ Ἰσραηλιταὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὴν οἰνοσκοπίαν, τὴν μαγείαν καὶ τὴν μαντείαν. Θὰ ἐπιρρῶσῃ δὲ τὴν θέσιν αὐτοῦ προσκομίζων τὸ χωρίον τοῦ προφήτου Ἀμώς: «καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινίοις παραπετάσματα ἐποίουν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου»²³. Δι' ὅλων τῶν ἀνωτέρω Βιβλικῶν παραδειγμάτων ὁ ἅγιος Πατὴρ ἐπιθυμεῖ νὰ καταδείξῃ τὸ μέγεθος τῆς ἠθικῆς πώσεως, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὠδηγήθη ἡ ἀνθρωπότης μετὰ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα.

(Συνεχίζεται)

9. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 21.

10. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 22.

11. Γεν. 1, 21, ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 25.

12. Γεν. 1, 26, ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 27-28.

13. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 33-34.

14. P. Evdokimov, Ἡ γυναῖκα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, Βλ. ὑποσημείωσιν ἐν Ἐπισκόπου Ἀρχελώου Εὐθυμίου (Κ. Στύλιου), Δρος Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἄνθρωπος: ἄρσεν καὶ θῆλυ, Ἀθήνα 1990, σελ. 106, ἀριστερὰ στήλη.

15. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 139, στ. 33-35.

16. Ἐπισκόπου Ἀρχελώου Εὐθυμίου (Κ. Στύλιου), Δρος Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἄνθρωπος: ἄρσεν καὶ θῆλυ, Ἀθήνα 1990, σελ. 80.

17. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 1 - 2.

18. Ἐξ. 20, 13, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 4.

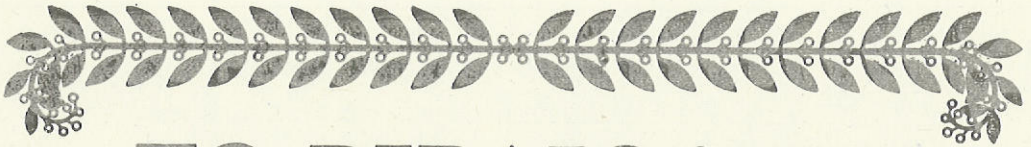
19. Μιχ. 1, 1-2, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 7-8.

20. Ψαλμ. 13, 3, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 8-10.

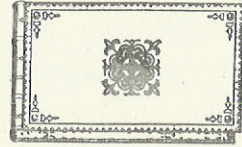
21. Ὡσ. 4, 2, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 10 - 11.

22. Ψαλμ. 105, 37, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 12.

23. Ἀμ. 2, 8, Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 12-14.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἀρχιμ. Γερβ. Ἰ. Ραπτόπουλου
ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ

Ἐνα ἀκόμα ἐντυπο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας στὴ σειρά τῶν μικρῶν φυλλαδίων, πού, πραγματικά, ἀποτελεῖ μιὰ ἀξιόλογη προσφορά γιὰ τὸ εὐρύτερο πλῆθος τῶν ἀναγνωστῶν:

Πρόκειται γιὰ μιὰ συγκινητικὴ, πνευματικὴ ἱστορία ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, ἡ ὁποία ἀκτινοβολεῖ, διδάσκει καὶ παραδειγματίζει μὲ τὴ λογοτεχνικὴ τοῦ ἀφήγησι τὸν ἀναγνώστη, δείχνοντας συνάμα καὶ ὅλη τὴν εὐαισθησία καὶ τὴ φαντασία τοῦ συγγραφέα.

Παρόμοια ἐποικοδομητικὰ ἀφηγήματα, ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς ὀρθόδοξης ζωῆς καὶ μαρτυρίας τῶν Ἁγίων καὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γεμίζουν χαρὰ τὶς ψυχές. Εὐαισθητοποιοῦν τὶς συνειδήσεις καὶ ἀνοίγουν τοὺς ὀρίζοντες πιστῶν καὶ ποιμένων πρὸς τοὺς ἀληθινούς δρόμους τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγνώμης.

Ἐξίσου ὁμορφα εἶναι καὶ τὰ σκίτσα πού ἐμπλουτίζουν τὸ φυλλάδιο αὐτό, μὲ τὴν ξεχωριστὴ καὶ ἀληθινὰ πρωτότυπη δομὴ τῆς συγγραφῆς του.

Ἰω. Δ. Μπουγάτσου
**ΑΙ ΑΠΟΦΕΙΣ
ΤΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΦΩΝΙΑΣ**

Ὁ Κων/νος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων (1780-1857) ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς μορφές τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, τόσο ἀναδεικνύεται καὶ στὶς μέρες μας τὸ μέγεθος τῆς προσφοράς του πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν παράδοση τοῦ Γένους. Ἰδιαίτερα τὸ ἦθος του, τὸ θάρρος του, ἡ πνευματικὴ μαρτυρία του καὶ περισσότερο ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ συγγραφικὴ προσφορά του, στάθηκαν μοναδικὴ συμβολή, γιὰ τὴ σωστὴ κατεύθυνση τοῦ νεοπαγοῦς Κράτους.

Ἐνα, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν θεμάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολήθηκε ὁ Κων/νος Οἰκονόμος, ἦταν καὶ ἡ ἐπίδραση τῆς ξένης πρὸς τὴ βυζαντινὴ παράδοση τοῦ Ἑλληνισμοῦ μουσικῆς τῆς τετραφωνίας. Κι αὐτὸ διάλεξε, μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα νὰ παρουσιάσει ὁ κ. Ἰω. Μπουγάτσος.

Πρόκειται, ὅμως, γιὰ μιὰ ἐργασία ἐρευνας καὶ βιβλιογραφίας μεγάλου μόχθου, ἱκανῆς κριτικῆς διερεύνησης καὶ ἱστορικῆς ἀξιολόγησής. Καὶ ὅσο καὶ ἂν διατινέται ὁ σ. ὅτι δὲν φιλοδοξεῖ νὰ ἐξαντλήσει τὸ θέμα, παρουσιάζονται, ὠστόσο, μὲ σαφήνεια ὅλες οἱ ἀπό-

ψεις τοῦ Κ. Οἰκονόμου καὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, γιὰ τὶς νεωτεριστικὲς αὐτὲς τάσεις τῆς τετραφωνίας πού εἰσόρμησαν στὸν κορμὸ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς παράδοσης, σὲ κάποια πονηρὴ ἱστορικὴ περίοδο!

Ἔτσι, ὁ κ. Ἰω. Μπουγάτσος μὲ τὴ συστηματικὴ του ἐρευνα καὶ τὴν πλούσια παράθεση σημειώσεων καὶ βιβλιογραφίας, προσφέρει ἀνεκτίμητη ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐνημέρωση. Καὶ δίνει στὸν εἰδικὸ ἀλλὰ καὶ στὸν κάθε χριστιανὸ ἀναγνώστη, ὅλο τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ Κ. Οἰκονόμου πάνω στὸ ἐπίκαιρο αὐτὸ θέμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ καὶ τοποθετεῖ ἱστορικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ τὸ ζήτημα πρὸς γνώση καὶ παραδειγματισμό, ξεχωριστὰ γι' αὐτούς, πού πειραματίζονται πάνω στὰ ἱερά καὶ στὰ ὅσια τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κι ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη εἶναι τεράστια, γιὰ τὶς μέρες μας, ἡ φιλολογικὴ καὶ πρακτικὴ σημασία τοῦ βιβλίου πού ἔγραψε ὁ κ. Ἰω. Μπουγάτσος.

Ἀρχιμ. Πολύκ. Γιάνναρου
ΠΩΣ ΘΑ ΣΩΘΟΥΜΕ

Ἐπιλογή δέκα λόγων, ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Μοναχοῦ Ἀγαπίου «ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ ΣΩΤΗΡΙΑ» σὲ ἐλεύθερη ἀπόδοση τοῦ Ἀρχιμ. Πολύκαρπου Γιάνναρου.

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδεῖας μὲ πρόλογο τοῦ Σεβασμιωτάτου ποιμενάρχου τῆς κ. Ἱερωνύμου.

Ρούλας Παπαδημητρίου
**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ**

Ἐνα χρησιμώτατο βιβλίον στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων «Ἡ Ἐκκλησία στοὺς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους», τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, γραμμένο ἀπὸ τὴν κ. Ρούλα Παπαδημητρίου, ἡ ὁποία ἔλαβε, γιὰ τὸ ἔργο της αὐτό, τὸ Βραβεῖο Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας χριστιανικῶν Γραμμάτων.

Γιὰ τὴν σειρά αὐτὴ τῶν βιβλίων της, ἡ Ἀπ. Διακονία στὸν πρόλογο σημειώνει:

«Πιστεύουμε ὅτι ἡ νέα αὐτὴ Σειρά, παράλληλα πρὸς τὶς ἑκδόσεις τῆς Ἑθνικῆς Ἐκατοντηκονταετηρίδος» πού ἀπὸ τὸ 1971 κυκλοφοροῦν συνεχῶς, φωτίζει ἐπαρκῶς τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα καὶ ἀποδίδει τὴν προσηκουσα ἀναγνώριση στὴν ἐν προκειμένῳ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κλήρου της».

Φς

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τνα «αίνοῦσι φωναίς αἰσίαις...»

Σχολή Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς λειτουργεῖ ἀπὸ τὴν 1η Ὀκτωβρίου στὸν Ἱερό Ναο Ζωοδόχου Πηγῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Πρωτοψάλτου τοῦ Ναοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς κ. Σπυρίδωνος Παυλάκη. Ἡ φοίτηση εἶναι ἐντελῶς δωρεὰν καὶ προβλέπεται ἡ λειτουργία τμημάτων καὶ γιὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ Γυμνασίου. Οἱ ἐγγραφὲς ἄρχισαν τὸ Σεπτέμβριο. Γιὰ πληροφορίες ἀπευθύνεσθε κάθε ἀπόγευμα στὰ τηλέφωνα 36.06.878 καὶ 36.20.498.

Εὐχόμεστε ἐπιτυχία

Σεμινάριο Ἐκκλησιαστικῆς Δημοσιογραφίας (Τύπου - Ραδιοφωνίας - Τηλεοράσεως) ἐπιδοτούμενο ἀπὸ τὴν ΕΟΚ γιὰ ἀνέργους θεολόγους, φιλολόγους, νομικοὺς καὶ ἀποφοίτους ἀνωτέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν, ὀργανώνει τὸ τρίμηνο Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1993 τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου. Θὰ διδάξουν Ἱεράρχες, εἰδικευμένοι κληρικοί, δημοσιογράφοι, σύμβουλοι δημοσίων σχέσεων κ.λπ.

Ἄντισταθεῖτε! (1)

Μιὰ ἔρευνα πὸν δημοσιεύθηκε πρόσφατα ἔφερε πάλι στὸ προσκήνιο τὸ παιδί - καταναλωτή. Τοὺς ἀνηλίκους πὸν ἔχουν ὡς μόνον εἰσόδημα τὸ χαρτζιλίκι τους, πλὴν ὁμως εἶναι οἱ καλύτεροι πελάτες, κυρίως τῶν προϊόντων πὸν διαφημίζονται ἀπὸ τὴν τηλεόραση. Ἴσως γιὰτὶ ἐξαρχῆς αὐτοὶ εἶναι οἱ στόχοι τῶν κολοσσιαίων διαφημιστικῶν προγραμμάτων, τῶν ἐπιχειρήσεων πὸν παράγουν ἢ εἰσάγουν προϊόντα πὸν βρίσκονται στὸ κέντρο τοῦ παιδικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἡ ἔρευνα εἰδείξε ὅτι ἡ ἡλικιακὴ ομάδα 12 ὡς 17 ἐτῶν καταναλώνει περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς ομάδες ἐνηλίκων, μὲ ἰδιαίτερη προτίμηση στὰ διαφημιζόμενα προϊόντα. Οἱ καταναλωτὲς αὐτῆς τῆς ἡλικίας ἔχουν τὸ μεγαλύτερο μερίδιο σὲ εἶδη ὅπως εἶναι τὰ παγωτά, οἱ χυμοί, τὸ γάλα, οἱ τσίγκλες, τὰ ἀναψυκτικά, οἱ σοκολάτες, οἱ δισκοί, ἀλλὰ καὶ τὰ... ἀλλαντικά. Καὶ ὅλα αὐτά, παρὰ τὶς ἐπίμονες συστάσεις τῶν εἰδικῶν πρὸς τοὺς γονεῖς νὰ περιορίζουν τὴν καταναλωτικὴ διάθεση τῶν παιδιῶν τους, ἀρνοῦμενοι νὰ τοὺς ἀγοράσουν ὅλα ὅσα ζητοῦν.

Ἄντισταθεῖτε! (2)

Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, διακεκομένος ψυχία-

τρος ἔλεγε ὅτι εἶναι λάθος νὰ θεωροῦμε ὡς ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα πρόβλημα ἐθισμού σὲ τοξικὲς οὐσίες τὰ ναρκωτικὰ στὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴ γνώμη του, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα πρόβλημα ἦταν ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ προέβλεπε τὴν ἐξάπλωσή του σὲ βαθμὸ πὸν θὰ ἀποτελέσει στὸ μέλλον ὀξύτατη κοινωνικὴ μάστιγα. Μέχρι στιγμῆς, τὰ στοιχεῖα φαίνεται νὰ τὸν δικαιώνουν. Σύμφωνα μὲ πρόσφατες ἔρευνες, ὁ ἀλκοολισμὸς αὐξάνεται ἐπικίνδυνα. Καὶ αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ οἰνόπνευμα εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη ναρκωτικὴ οὐσία στὴ χώρα. Τὰ στοιχεῖα δείχνουν ὅτι ὄλο καὶ περισσότεροι ἄνθρωποι καταναλώνουν ποσότητες ἀλκοόλ πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ αὐτὲς πὸν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν φυσιολογικὲς σὲ μιὰ μεσογειακὴ χώρα, ὅπου ἡ κατανάλωση οἰνοπνεύματος εἶναι ἓνας πανάρχαιος τρόπος... κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Ἢδη τὸ 7,8% τῶν ἐφήβων, τὸ 14% τῶν νέων καὶ τὸ 3,8% τῶν ἡλικίας 45-64 ἐτῶν ἔχουν κάποιο πρόβλημα πὸν προέρχεται ἀπὸ τὴ χρήση ἀλκοόλ. Ἡ αὐξηση τῆς κατανάλωσης στὸς νέους καὶ τὶς γυναῖκες εἶναι ἰδιαίτερα ἀνησυχητικὴ, ἐνῶ τὴν ἴδια ἀνησυχία προκαλεῖ καὶ ἡ διαπίστωση ὅτι αὐξάνονται οἱ μοναχικοὶ πότες. Ἢτοι ἐκεῖνοι πὸν δὲν πίνουν στὰ πλαίσια κάποιας κοινωνικῆς ἐκδηλώσεως ἢ κάποιας συντροφιᾶς, ἀλλὰ μόνον τους καὶ στὸ σπίτι, συνήθεια πὸν θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν ἔνδειξη ἀλκοολισμοῦ.

Τὶς αἰτίες, ἂς τὶς ἀναζητήσει ὁ καθένας ἰδιαίτερος...

Ἡ ἰσχὺς ἐν τῇ ἐνώσει!

Ὅταν ὅλα τὰ πολιτικὰ κόμματα εἶναι ἐνωμένα ἢ Ἑλλὰς μεγαλοουργεῖ!

Θέλετε ἓνα παράδειγμα; Διακομματικὴ ἑλληνικὴ πρόταση ψηφίσματος, μὲ τὴν ὁποία καταδικάζονται οἱ τουρκικὲς διώξεις εἰς βάρος τῶν ἑλληνορθοδόξων στὴν Τουρκία, υἱοθέτησε μὲ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἡ ὀλομέλεια τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου. Τὸ ψήφισμα κατετέθη ἀπὸ Ἑλληνες εὐρωβουλευτὲς ὄλου τοῦ πολιτικοῦ φάσματος μὲ ἀφορμὴ τὰ γεγονότα στὸ Κοιμητήριο Νεοχωρίου, στὸν Βόσπορο.

Μὲ τὸ ψήφισμα τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου ζητεῖται ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν τῆς ΕΟΚ νὰ παρέμβουν στὴν τουρκικὴ κυβέρνησις ὥστε νὰ ὑπάρξει τὸ ἀναγκαῖο κλίμα ἀσφαλείας στὴν ἑλληνικὴ μειονότητα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.